

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

**ОСВІТА – ЕНЕРГІЯ МАЙБУТНЬОГО.
ЯКІСНА ОСВІТА ЯК ФАКТОР ПЕРЕМОГИ**

матеріали Крайового форуму освітян
23 жовтня 2022 року

Тернопіль | 2022

**Освіта – енергія майбутнього. Якісна освіта як фактор перемоги: матеріали
Крайового форуму освітян / за ред. В. М. Чайки. Тернопіль: ТНПУ, 2022. 70 с.**

Рецензенти:

Терещук Г. В. – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, перший проректор Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Акімова О. В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Збірник містить тези доповідей за матеріалами Крайового форуму освітян «Освіта – енергія майбутнього. Якісна освіта як фактор перемоги», що відбувся 23 жовтня 2022 року на базі Тернопільського національного педагогічного університету. Містить матеріали досліджень за основними напрямками наукової діяльності.

Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за підбір і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей, а також за те, що матеріали не містять даних, які не підлягають відкритій публікації.

ЗМІСТ

1. Борковська Надія, Закутинська Ірина. ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ ЧЕРЕЗ ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНТЕРНЕТ СЕРВІСИ.....	4
2. Васильківська Надія. ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕЛЕКТ-КАРТ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	8
3. Гладюк Тетяна, Гладюк Микола. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ТА ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ДО ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ ГРАМОТНОСТІ.....	11
4. Івегеш Андрій. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ НАСТУПНОСТІ МІЖ ПІДГОТОВКОЮ ЛІЦЕЇСТІВ І НАВЧАННЯМ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	14
5. Кізь Ольга. ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ КАР'ЄРИ ЯК ЧИННИКИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	18
6. Кондратенко Юлія. РОЗВИТОК ПРОВІДНИЦЬКИХ ЯКОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	22
7. Котляр Ігор. РОЛЬ МЕНЕДЖЕРСЬКОЇ ФОРМИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В РЕАЛІЯХ І ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ.....	26
8. Машталер Рина. ЗНАЧЕННЯ ХОРЕОГРАФІЇ В СИСТЕМІ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ.....	33
9. Несін Юлія. ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ.....	37
10. Пида Світлана, Москалюк Наталія, Герц Наталія, Голіней Галина, Яворівський Руслан. ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНИХ РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН КАФЕДРИ БОТАНІКИ ТА ЗООЛОГІЇ.....	40
11. Писарчук Оксана, Руденський Ростислав. РОЗВИТОК ЗНАКОВО-СИМВОЛІЧНОЇ НАВИЧКИ ЗАСОБАМИ STREAM-ОСВІТИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	45
12. Сідун Яна. ОСОБЛИВОСТІ ЗАНЯТЬ З МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ ТА ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НАВКОЛИШНІМ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	49
13. Скасків Ганна. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЄКТНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СЕРЕДОВИЩІ MINECRAFT НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	52
14. Ткачук Юлія. ІННОВАЦІЙНІСТЬ ФЛЕТ ДИЗАЙНУ У ПРОЄКТНОМУ ПРОЦЕСІ ВІРТУАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	55

15. Чайка Володимир, Чикурова Ольга. КОМПОНЕНТИ СФОРМОВАНOSTI ВМІННЯ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	58
16. Шандригось Віктор, Огнистий Андрій, Ладика Петро. ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ ЗІ СПОРТУ НА ФАКУЛЬТЕТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТНПУ ІМЕНІ В. ГНАТЮКА.....	61
17. Шижак Андріана, Коляса Роман. ПРОЄКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЇ: ЗМІСТ ТА ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ В ТНПУ	65

Борковська Надія,
*магістр кафедри географії та природознавства,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна
nadiyaborkovska1010@gmail.com*

Закутинська Ірина,
*кандидат географічних наук, доцент
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна
zakutynskairina@gmail.com*

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ ЧЕРЕЗ ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНТЕРНЕТ СЕРВІСИ

Анотація. *Однією із важливих та перспективних тенденцій розвитку освіти є впровадження цифрових технологій в освітній процес. Як відомо, сучасні інформаційно-комунікаційні технології поступово й докорінно змінюють світ. Переваги їх впровадження відчуються у кожній сфері діяльності.*

Ключові слова: *цифрові технології, освітній процес, інформаційний простір, онлайн сервіси.*

Враховуючи новітні тенденції у сфері освіти України та її інтеграції у світовий та європейський простір фактично одним із пріоритетних векторів державної політики України в області шкільної освіти має бути використання новітніх технологій. Як вчителям так і адміністрації освітніх закладів варто усвідомили, що сучасні учні мають цілком інший тип мислення і практично всі записи роблять безпосередньо у смартфонах і планшетах, себто ми маємо навчитись взаємодіяти із дітьми [4].

Розвиток інформатизації системи освіти може здійснюватися базуючись на досягненнях науково-технічного прогресу а також психолого-педагогічної науки. Те є саме стосується реалізації в освітніх системах світогляду людиноцентризму й, відповідно, цілком рівного доступу до якісної базової освіти, принципів відкритої освіти, всеохопного використання в освіті сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [1; 2]. На сьогодні, задля покращення якості освіти, доречно активніше

впроваджувати в навчальний процес використання хмарних технологій. Технології, що передбачають віддалену обробку та зберігання даних. Досвід роботи вчителя щодо використання сучасних технологій та пристроїв під час уроків з географії полягає в тому, що, використовуючи різноманітні програми, пристрої і мобільні додатки, школярі навчаються шукати, критично оцінювати та зберігати важливу інформацію географічного характеру і таким чином створювати власні інформаційні продукти при цьому формуючи інформаційно-цифрові навички.

Сучасні виклики стимулюють дослідників все більше приділяти уваги аналізу наявних хмарних технологій. Так, дослідники Бугайчук К.Л., Гриневич М.С., Мірошкіна А. є одними із перших, які почали аналізувати нові хмарні технології та соціальні сервіси в мережі інтернет. В контексті застосування хмарних технологій під час вивчення географії у школі досліджувала Кремповська Т.Я.

Створення єдиного інформаційного простору можливе через використання єдиної хмарної технології. Зокрема, такою може бути G-Suite for Education від міжнародної компанії Google, яку в межах даної статті буде більш детально досліджено. Інтеграція в даній хмарній системі дає великі можливості в тому числі й необмежений дисковий простір всім без винятку учасникам освітнього процесу та, звісно, під'єднання всіх школярів до системи. Саме тому під час проведення занять із географії можна використовувати систему управління навчанням Google Classroom. До прикладу, під час вивчення певних тем, діти самостійно обробляють наявний матеріал, який може включати відео, презентації з теми та інше, а вже пізніше виконують різні тестові завдання чи створюють Google Doc, презентації. Оцінювання виконується як вручну, так і автоматизовано, наприклад, використовуючи додаток Flubaroo [1;3].

Як елемент одного з етапів уроку може використовуватися «хмара тегів» – візуальне представлення списку ключових слів. Наприклад, під час вивчення теми «Води суходолу України» у 8 класі на етапі мотивації вчителем може використовуватись «хмара тегів», окремі слова якої учні вже вивчали раніше на уроках природознавства та географії.

Досить цікавими під час проведення уроків з географії може бути використання сервісів GoogleEarth і GoogleMaps. Відповідно, GoogleEarth має дуже простий і

функціональний набір можливостей та інтерфейс, що допомагає знайти об'єкт і в реальних умовах візуалізувати географічне поняття для розуміння учнів з можливістю робити знімки [4].

Достатньо змістовним доповненням до уроків та позакласних заходів у можуть бути QR-коди. Відповідна технологія допомагає вчителю не тільки закріпити та поглибити фахові знання учнів, проте також підвищити навчальну мотивацію до освоєння нових інформаційно-комунікаційних технологій. До прикладу, при вивченні теми «Клімат. Характеристика типів клімату за кліматограмами. Вплив атмосфери на літосферу» в 11 класі, педагог, використовуючи прийом «Картографічна розминка» ділить клас на малі групи для роботи з QR-кодами. Учням видаються QR-коди з інформацією про постійні та сезонні вітри. Дітям треба встановити назви вітрів та їх відповідність з QR-кодами, результати занести в таблицю і позначити постійні вітри на контурній карті, також QR-коди використовується на цьому уроці, як елемент рефлексії [3].

Як частина одного з етапів уроку доцільно використовувати Classtime – це помічник вчителя, який покращує урок через миттєву візуалізацією. Задля виконання завдання учню необхідно у своєму пристрої зайти в браузер на сайт <https://www.classtime.com/>, підтвердивши власний акаунт через Google або Facebook. Окрім класичних типів питань (де є одна чи кілька правильних відповідей або правда/неправда), є можливість створювати відкриті запитання та перевіряти їх безпосередньо під час уроку. Це дає змогу переглянути поширені помилки а також адаптувати урок [3].

Як ігрові форми роботи в навчальному процесі для перевірки знань школярів педагогом може застосовуватися онлайн-сервіс Kahoot!. Він дає можливість утворювати інтерактивні ігри з навчальною метою до який можна віднести як вікторини й обговорення, так і опитування. Під час використання даного онлайн-сервісу зростає обізнаність у інформаційно-комунікаційних технологіях, зростає рівень критичного мислення, оскільки, безпосередня участь в іграх, які створені завдяки цьому сервісу, сприяє комунікації і кооперації у класі [3;4].

Отже, з аналізу хмарних технологій стає зрозуміло, що їх різноманіття та можливості застосування сприяють кращому вивченню тем на уроках географії. Перелік вказаних сервісів не є вичерпним, проте в цілому демонструє інноваційність даних технологій. Варто зауважити, щодня з'являються все нові технологічні рішення в даній сфері, а тому подальше дослідження має сенс і повинно проводитись регулярно разом із рефлексією та порівнянням різних інструментів, які вже наявні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бугайчук К.Л. Роль соціальних сервісів Web 2.0 у формуванні персонального навчального середовища. URL: <http://osvitnitexnologii.blogspot.ru/p/web-20.html> (дата звернення 18.10. 2022)
2. Гриневич М.С. Медіа освітні квести. Вища освіта України. 2009. №3. Дод. 1. Тем. Вип. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. Київ Гнозис, С. 153–155.
3. Кремповська Т.Я. Використання хмарних технологій і сучасних цифрових пристроїв на уроках географії. URL: <https://genezum.org/library/vykorystannya-hmarnyh-tehnologiy-i-suchasnyh-cyfrovyyh-prystroiv-na-urokah-geografii> (дата звернення 18.10. 2022)
4. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 19.10. 2022)

Надія Васильківська,
кандидат педагогічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна
vasulkivska8@gmail.com

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕЛЕКТ-КАРТ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

***Анотація.** У статті розглянуто актуальну проблему використання ментальних карт на уроках української мови і літературного читання, розв'язання якої сприятиме інтенсифікації навчального процесу в початковій школі. Авторкою окреслено можливості застосування інтелектуальних карт як учителями, так і учнями. Зосереджено увагу на використанні карт пам'яті для навчання учнів з різними типами сприйняття інформації. Акцентовано увагу на можливості використання онлайн-сервісів з метою створення карт розуму.*

***Ключові слова:** інтелектуальні карти, початкова школа, уроки української мови, уроки літературного читання, вчитель, учень.*

Інтелектуальні карти (синонімічні назви: ментальні карти, карти пам'яті, карти мислення, карти розуму, мапи думок, асоціативні карти) – дуже популярна і затребувана на сьогоднішній день техніка візуалізації мислення, структурування інформації. Сфера їх застосування дуже широка: від освіти, самоосвіти до бізнесу і психології.

Термін «інтелектуальні карти» вперше запропонував британський науковець Тоні Б'юзен. На його думку, ментальна карта є революційним інструментом мислення, після освоєння якого може змінитися життя людини. Автор зазначає, що техніка застосування інтелект-карт допоможе обробляти інформацію, придумувати нові ідеї, зміцнювати пам'ять, отримувати максимум від дозвілля та покращити ефективність праці. Це своєрідний ключ до звільнення потенціалу, захованого в мозку людини [2, с.13]. Саме тому метод інтелект-карт може бути застосований у будь-якій сфері життя, в якій вимагається удосконалення інтелектуального потенціалу особистості, розв'язання різноманітних інтелектуальних задач.

Техніка представлення інформації у вигляді карт пам'яті, за якої в центрі листка розміщується основна тема (що фокусує нашу увагу), а від неї відходять гілки, на яких позначають ключові слова-асоціації, які передають суть цілої ідеї, є природним способом організації мислення і має багато переваг над іншими способами подачі

інформації. У майндмепінгу (процес створення інтелектуальних карт) застосовуються не лише ключові слова, символи, образи, а й різна товщина гілок, різні їх кольори тощо. Усе це дозволяє урізноманітнити запис, відповідно покращити сприйняття інформації. Така кольорова візуальна діаграма дозволяє активізувати мислення, залучати інтелектуальні резерви не лише лівої (як при лінійному сприйнятті інформації), а й правої півкулі головного мозку.

Багато часу минуло відтоді, як Т. Б'юзен розробив загальні настанови і правила використання ментальних карт. Але й сьогодні питання застосування інтелект-карт є дуже актуальними. Використання карт пам'яті у навчальному процесі досліджують такі науковці, як Н. Оксентюк, І. Радченко, О. Романовський, Н. Терещенко та інші (у закладах вищої освіти), Д. Безуглий, О. Литвиненко, Т. Позднякова, М. Чорній та інші (у закладах середньої освіти), С. Доценко, М. Лавренова, О. Мукосеєнко та інші (у початковій школі). Дослідження застосування ментальних карт на уроках мовно-літературної освітньої галузі майже відсутні.

Мета статті – окреслити можливості використання інтелектуальних карт на уроках української мови та літературного читання в початковій школі.

Ментальні карти застосовуються в різних сферах життя для вирішення будь-яких завдань. Найбільшого поширення інтелект-карти набули у навчальному процесі. Вони успішно застосовуються і вчителями, й учнями. Учителі можуть використовувати мапи думок в ході підготовки та проведення уроків з метою навчання учнів та для перевірки їхніх навчальних досягнень. Можуть застосовувати інтелект-карти на уроках української мови (і для опрацювання мовного матеріалу, і з метою розвитку зв'язного мовлення учнів), а також на уроках літературного читання (у процесі аналізу твору, в ході запам'ятання його, з метою переказу твору, для складання анотації до книги). Учитель може також використовувати карти пам'яті для планування діяльності, при підготовці науково-дослідної роботи, з метою самоосвіти, при укладанні свого портфоліо, для проведення тренінгів тощо. Учні можуть скористатися ментальними картами в ході виконання домашніх завдань, виконання індивідуальних завдань, при підготовці до перевірних робіт, олімпіад, конкурсів, для підготовки і презентації проєктів, в ході підготовки до виступу тощо.

Карти думок можна успішно застосовувати для навчання учнів з різними типами сприймання інформації (візуальним, кінестетичним, аудіальним). І для усіх них є посильним процес створення інтелектуальних карт, як зазначає С. Доценко [1, с. 34]. Спочатку учні складають карти думок під керівництвом учителя колективно, потім створюють карти у групах, парах і, на завершення, - індивідуально.

Найчастіше карти виготовляються власноруч, але можна використовувати з цією метою і онлайн-сервіси. Доцільними для уроків української мови і літературного читання, доступними для вчителя і для учня початкової школи є, на нашу думку, засоби онлайн-сервісів Mindomo, Popplet.

Можемо зробити висновки, що застосування інтелектуальних карт на уроках української мови і літературного читання в початковій школі є можливим, доцільним, ефективним. Напрямами наукових розвідок з розглянутої проблеми вважаємо аналіз ефективності ментальних карт у навчанні учнів початкової школи, що навчаються дистанційно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Доценко С. О. Розвиток творчої активності учнів початкових класів: використання інтелектуальних карт // International Scientific and Practical Conference —WORLD SCIENCEI : матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (United Arab Emirates, Ajman № 8 (24), Vol. 4, August 2017). United Arab Emirates, 2017. С.30-36
2. Тоні Б'юзен. Мапа думок. Докладний посібник із вивчення і застосування найпотужнішого інструмента мислення у світі [Текст]: Тоні Б'юзен; переклад з англ. Олени Замойської. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2021. – 224 с.

Гладюк Тетяна,
кандидат педагогічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна
gladuk63@tnpu.edu.ua

Гладюк Микола,
кандидат педагогічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна
nnglad@gmail.com

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ТА ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ДО ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ ГРАМОТНОСТІ

Анотація. У статті з'ясовано сутність поняття «природничо-наукова грамотність», визначено педагогічні умови ефективної підготовки вчителів початкової школи та природничих дисциплін до формування в учнів природничо-наукової грамотності.

Ключові слова: природнича грамотність, компетентність, природничі дисципліни, початкова школа, підготовка майбутніх учителів.

Одним із основних завдань, які стоять перед Новою українською школою, є формування в учнів компетентностей в галузі природничих наук і технологій, які передбачають «наукове розуміння природи і сучасних технологій, а також здатність застосовувати його в практичній діяльності [3, с. 11].

Поняття компетентності учнів в галузі природничих наук і технологій пов'язано з поняттям природничо-наукової грамотності.

У концепції Міжнародної програми з оцінки навчальних досягнень учнів (PISA) природничо-наукова грамотність розглядається як здатність людини вивчати й розв'язувати питання, пов'язані з наукою. Вона визначається такими компетентностями: науково пояснювати природні й техногенні явища; застосовувати методи природничо-наукового дослідження; аналізувати й оцінювати дані, робити відповідні висновки [2, с. 8].

Міжнародне моніторингове дослідження якості шкільної математичної і природничо-наукової освіти TIMSS розглядає зміст природничо-наукової грамотності

через знання, їх застосування та розуміння [1]. Отже, ми можемо трактувати природничо-наукову грамотність учнів як здатність здобувати і використовувати знання про природу, усвідомлювати значущість і цінність природничо-наукових знань, оволодіння методами пізнання природи.

Формування в українських учнів природничо-наукової грамотності здійснюється у процесі вивчення інтегрованих курсів «Я досліджую світ» (1-4 клас), «Пізнаємо природу» або «Природничі науки» (5-6 клас) та окремих предметів географії, фізики, хімії (7-9 клас). Інтегрований курс « Я досліджую світ» інтегрує зміст природничої, громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей [4]. Зміст природничої освітньої галузі у початковій школі й середній ланці загальноосвітньої школи включає астрономічні, географічні, біологічні, фізичні, хімічні знання.

За результатами міжнародного дослідження TIMSS на формування природничо-наукової грамотності учнів впливає багато факторів, зокрема зміст природничо-наукової освіти, компетентність та кваліфікація вчителів, організація освітнього процесу, використання педагогами у навчанні інноваційних технологій, ставлення школярів до вивчення природничих дисциплін, розуміння цінності природничих знань у подоланні екологічних проблем, для збереження здоров'я і життя на Землі [1].

Враховуючи вищезазначене, визначено умови ефективної підготовки майбутніх учителів початкової школи та природничих дисциплін до формування природничо-наукової грамотності школярів:

–спрямованість вивчення природничо-методичних дисциплін на формування у здобувачів освіти інтересів, переконань, позитивного ставлення до означеного виду діяльності, усвідомлення значущості природничих і методичних знань, прагнення до постійної самоосвіти і самовдосконалення;

– модернізація змісту природничо-методичної підготовки вчителів відповідно до сучасних змін в освіті і науці, підготовці педагогів. Зокрема, до системи інтегрованих природничо-наукових знань учителів початкової школи слід включити питання, пов'язані з вивченням властивостей тіл, речовин, матеріалів, фізичних і хімічних явищ, сили, енергії тощо. Згідно міжнародного порівняльного дослідження TIMSS ці теми

вивчаються учнями початкової школи у більшості країн світу, проте вони недостатньо представлені або відсутні у Типових освітніх програмах початкової освіти;

– створення у ЗВО безпечного освітнього середовища, яке б забезпечувало ефективне використання інноваційних технологій навчання (інтерактивних, ігрових, мультимедійних, інформаційних тощо);

– створення на заняттях з вивчення природничих дисциплін атмосфери пошуку, дослідження, яка б сприяла формуванню в студентів дослідницьких умінь (умінь спостерігати, проводити досліди, описувати об'єкти та явища неживої та живої природи, аналізувати, порівнювати, робити висновки), розвитку стійкого інтересу до вивчення природи, розумінні її цінності для збереження здоров'я і життя людини і всього живого на Землі;

– створення позитивного психолого-емоційного клімату на заняттях з природничих і методичних дисциплін, яке забезпечує подолання відчуття тривожності студентів, доброзичливе ставлення один до одного, можливість для кожного студента комфортно почувати себе під час виконання парних чи групових завдань.

Таким чином, визначено умови якісної підготовки учителів початкової школи та природничих дисциплін до формування природничо-наукової грамотності учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ina V.S. Mullis, Michael O. Martin, Pierre Foy, Dana L. Kelly, and Bethany Fishbein. TIMSS 2019 International Results in Mathematics and Science. TIMSS & PIRLS International Study Center, Lynch School of Education and Human Development, Boston College and International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). 2020. 590 p.
2. PISA: природничо-наукова грамотність / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко, С. А. Новікова; перекл. К. Є. Шумова. К. : УЦОЯО, 2018. 119 с.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. /за заг. ред.: М. Грищенко. Міністерство освіти і науки України, 2016. 36 с.
4. Я досліджую світ (інтегрований курс). Природнича, громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна освітні галузі. *Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О.Я. 3-4 клас: наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22. С. 60-74.* URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf> (Дата звернення 20.10.2022).

Івегеш Андрій,
*аспірант, викладач кафедри
теорії і методики олімпійського та професійного спорту
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна
ivegeshok@gmail.com*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ НАСТУПНОСТІ МІЖ ПІДГОТОВКОЮ ЛІЦЕЇСТІВ І НАВЧАННЯМ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** Сучасне суспільство потребує чіткої системи неперервного освітнього процесу, для поповнення обсягу знань, умінь і навичок протягом життя. Безперервність освіти можлива, коли навчальні заклади мають мережу, що характеризується тісним взаємозв'язком її елементів і наступністю навчальних програм. Досліджуючи діяльність Тернопільського педагогічного ліцею спортивного профілю, відзначається важливість і необхідність принципу наступності у ВНЗ, зокрема у ТНПУ ім. В. Гнатюка. Завдяки наступності, першокурсник швидше адаптується і якісніше навчається та тренується. Викладачам університету з такими студентами (колишніми ліцеїстами) легше працювати, бо вони вже навчені вчитися. А результативність спортивної діяльності (зокрема, футбольної) неодноразово простежується як на теренах України, так і за її межами.*

***Ключові слова:** освітній процес, ліцей, ліцеїст, першокурсник, принцип наступності, вищий навчальний заклад.*

Принципи наступності освіти, зміни пріоритетних напрямів стосуються як закладів середньої освіти так і закладів вищої освіти. Реалії сьогодення спонукають науковців і практичних працівників творчо переосмислювати зміст, завдання, структуру освітнього процесу з дітьми 16-17 років життя у взаємодії закладу середньої освіти і закладу вищої освіти. На сьогоднішній день, освіта в Україні не характеризується подібною єдністю. Форми та етапи навчання, часто переслідують неузгоджені між собою цілі та завдання. Забезпечення готовності старшокласника до наступних змін у її соціальній позиції має стати одним із провідних напрямів роботи педагогів.

Наступність є спільним законом розвитку суспільства. Як правило, цей закон полягає у поступальному русі кожного нового ступеня розвитку суспільної свідомості, безпосередньо вилучається із попереднього і тісно поєднується з ним, зберігаючи все цінне, позитивне. Таким чином, наступність є необхідною умовою всякого розвитку, так як вона представляє перехід старого у нове.

Наступність в освітньому процесі ліцею та вищого навчального закладу буде найбільш ефективною, коли будуть дотримані певні умови. До числа таких умов віднесено: органічно сполучену навчальну та тренувальну діяльність, відповідну підготовку вчителів і вихователів даного закладу у вирішенні освітніх та спортивно-тренувальних завдань, використання соціально-економічних і психолого-педагогічних переваг у реалізації завдань наступності (особистісний та індивідуальний підхід, створення емоційно-позитивної навчальної та тренувальної діяльності).

Наступність забезпечує неперервність розвитку на основі збереження і переносу суттєвих елементів старого на нову, більш високу ступінь розвитку. Наступність, передбачає взаємозв'язок та узгодженість у змісті, організаційно-методичному забезпеченні навчального процесу на різних етапах і щаблях навчання; забезпечує реалізацію інших дидактичних принципів; устанавлює зв'язки між новими і раніше здобутими знаннями як елементами цілісної системи; забезпечує їх розвиток і осмислення на новому, вищому рівні; сприяє підготовці ліцеїстів до опанування нових, складніших знань і вмінь у майбутньому; налагоджує зв'язки між знаннями, які повідомляються на одному уроці, у різних темах курсу, між навчальним матеріалом різних предметів; вказує на недоцільність затримання ліцеїстів на попередньому рівні навчання, адже конструктивніше відновлювати раніше вивчене у процесі наступної роботи над новим матеріалом; здійснює послідовний зв'язок у роботі окремих щаблів завдяки застосуванню таких засобів, як узгодження програм, підручників, навчальних посібників, повторення навчального матеріалу і т. ін.

Вплив наступності у ліцеях спортивного типу, здійснюють: тренери, вихователі, інструктори з фізкультури, вчителі, керівники спортивних гуртків. Педагоги опікуються питаннями збереження і зміцнення здоров'я ліцеїстів, консолідуєть, об'єднують зусилля, забезпечують перспективність і наступність у реалізації завдань.

Реалізація принципу наступності від ліцеїстів до студентів ВНЗ тільки тоді дає позитивний результат, коли реалізується у чіткій системі цілеспрямовано і послідовно, враховуючи специфіку даного закладу, координацію психічного, фізичного і морального розвитку.

Перехід ліцеїстів до навчання у заклади вищої освіти – це один із найважливіших періодів життєдіяльності, особистісного зростання та становлення як фахівця з вищою освітою. Освітній процес впливає на розвиток особистості, орієнтацію у багатстві людських цінностей і ставлень. Дитина в суспільстві займає нове положення, збільшується коло соціальних контактів, виникають нові обов'язки та потреби. Це вимагає значного розумового та психологічного напруження. Впоратися з цими викликами допомагають як викладачі, так і старшокурсники - колишні ліцеїсти, а тепер студенти, які вже пройшли певні етапи труднощів. Студенти, які навчалися в ліцеї, як ніхто інший відчують результативність принципу наступності. За роки навчання у ліцеї вони пройшли всі етапи адаптації. Колектив сформувався. Старші допомагають молодшим, як в освітньому процесі, так в тренувальному.

За результатами анкетування можна констатувати, що у студентів ТНПУ ім. В. Гнатюка на факультеті фізичного виховання адаптація відбулася успішно. Більшості студентів подобається навчатися в університеті, проте значна частина студентів вважала освітній процес легшим, ніж він є, адже навчання характеризується не лише високими розумовими, але й значними фізичними навантаженнями. Студенти легко орієнтуються в студмістечку, у більшості покращилися стосунки з близькими та рідними, а абсолютна більшість студентів знайшла нових друзів у процесі навчання в університеті.

Для того, щоб покращити сучасну освіту в Україні на всіх її рівнях, необхідно сформувати систему нових поглядів на співвідношення навчальних закладів, які стоять не відокремлено, а забезпечують єдність освіти, виконання завдання з формування всебічно розвиненої, цілісної особистості і покращують якість отриманих знань та навичок у загальному. Реалізація принципу наступності, зокрема від ліцею до університету, дасть можливість максимально ефективно вирішити питання виховання і навчання та тренування особистості. Таким чином, забезпечення цілісності та змістовної єдності навчальної діяльності є базовим завданням, що стоїть перед сучасною освітою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дичківська І. М. Ефективне управління як важлива умова розвитку освітніх закладів інноваційного типу: зб. наук. праць. 2002. Київ: Науковий світ. - С. 75–79.
2. Ладика П.І. Адаптація студентів першого курсу факультету фізичного виховання до навчання в університеті / П. І. Ладика // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. - 2013. - № 1. - С. 54-58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2013_1_17
3. Подберезський М. К. Характеристика особливостей педагогічної взаємодії. Вісник Дніпропетровського ун-ту ім. Альфреда Нобеля. 2011. Серія: Педагогіка і психологія. № 2,- С 31–36.
4. Тимчик М. В. Патріотичне виховання учнів основної школи у процесі фізкультурно-масової роботи. (Дис. канд. пед. наук). Інститут проблем виховання НАПН України . 2013. Київ.
5. Харченко А. Проблеми наступності та перспективності, шляхи їх вирішення. Наступність і перспективність: збірник. Хмельницький. 2002.- С. 15–17.

Кізь Ольга,
кандидатка психологічних наук,
доцентка кафедри психології
Тернопільського національного педагогічного
університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна
olgakiz55@ukr.net

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ КАР'ЄРИ ЯК ЧИННИКИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

***Анотація.** Здійснено аналіз проблеми професійного самовизначення та планування кар'єри в контексті сьогоденних та повоєнних вимог ринку праці. Розглянуто три стадії управління кар'єрою: первинне планування кар'єри, стадія пошуку роботи, стадія постійного управління кар'єрою.*

***Ключові слова:** життєві перспективи, кар'єра, професійне самовизначення.*

Війна стала великою бідою для нашого народу, катастрофою для світу. Але кровожерлива росія та її бункерний правитель не могли уявити, що несхитний і мудрий український народ, крок за кроком наближаючи ПЕРЕМОГУ, навіть за таких умов бачитиме для себе вікно можливостей. Зокрема, можливості об'єднати навколо себе усю планету, долучити до відновлення і модернізації країни кращих світових експертів різних галузей і вчитися у них, можливості відшукати стійкі орієнтири та намітити вектори повоєнного відновлення і розвитку України.

Попри те, що війна триває, українська влада, експерти та партнери вже активно розробляють плани повоєнного відновлення України. Відновлювати будемо ми, українці, кожен – на своєму місці, виконуючи сумлінно професійні обов'язки, беручи на себе долю відповідальності за власне майбутнє та майбутнє прийдешніх поколінь.

У цьому контексті важливо говорити про вимоги сьогоденного та повоєнного ринку праці до світу професій та допомагати сучасним юнакам та юнкам вибудовувати життєві перспективи, планувати кар'єру.

Планування кар'єри – важлива ланка у життєвому та професійному становленні людини. Кар'єрою вважають: швидке та успішне просування в службовій, адміністративній, суспільній, начальній, науковій, громадській та іншій ієрархії;

досягнення визнання та слави; діяльність, за допомогою якої людина реалізує (продає) свої здібності тощо.

Професійна кар'єра – успішне поступове просування службовими сходами або зростання в професійній діяльності людини (набуття професійних навичок, розвиток здібностей, кваліфікаційних можливостей працівника, розширення сфери професійної діяльності тощо).

Психологи прослідковують вплив рівня домагань на професійну кар'єру людини. Рівень домагань – це прагнення до досягнення цілей такої складності, на яку людина вважає себе здатною. Так, за наявності заниженого рівня домагань – мала ймовірність успішної вертикальної кар'єри (підвищення посади); за наявності завищеного – мала ймовірність успішної горизонтальної кар'єри (підвищення майстерності); за наявності реалістичного рівня домагань – значна ймовірність успішної горизонтальної й вертикальної кар'єри.

Виокремлюють три стадії управління кар'єрою. На першій стадії, яку називають первинним плануванням кар'єри, потрібно визначити власні інтереси, вміння та навички, познайомитись зі світом професій, обрати напрям навчання, скласти план розвитку кар'єри, набути практичного досвіду роботи (стажування, волонтерство, виробнича та навчальна практика) тощо.

На цьому етапі велику допомогу у плануванні кар'єри може надати психолог закладу загальної середньої освіти. Важливо допомогти юнакам та юнкам визначити і систематизувати власну систему життєвих цінностей; сприяти розвитку їх здібностей самостійно визначати життєві цілі, плани, прояснити часову перспективу майбутнього і здійснити поступ на цьому шляху в плані свого особистісного розвитку, самовизначення, в набутті особистісної ідентичності; допомогти укріпити єдність минулого, теперішнього і майбутнього в уявленнях про часову перспективу.

Вправи «Художній фільм про моє життя», «Карта мого життя», «Я колишній, теперішній та майбутній» на психологічний аналіз життєвого шляху допомагають усвідомити «Я-стани» у минулому, теперішньому та майбутньому, зрозуміти важливість усвідомлення свого психологічного часу, формувати цілісне уявлення про свій життєвий шлях [1].

А такі вправи як «Ясновидці», «Послання самому собі», «Чарівна паличка» допоможуть побудувати позитивний образ майбутнього за допомогою планування, прогнозування, інтеграції минулих і теперішніх переживань. З їх допомогою юнаки та дівчата зможуть поглибити часову перспективу, визначали орієнтири, до яких потрібно прагнути.

Вправи «Стріла», «Досягнення мети», «Цілі життя», «Шлях до зірок» спрямовані на те, аби допомогти прийняти на себе відповідальність за своє майбутнє, розвивати навички планування, сприяти формуванню впевненості у досягненні поставленої мети. При виконанні вправ «Яким я був і буду, розкажіть», «Стілець відвертості» учасники навчатимуться уявляти, що було з іншим учасником у минулому і що буде у майбутньому. Це сприятиме розвитку емпатійності, вмінню прогнозувати, стимулюватиме творчі процеси мислення. Вправа «Боротьба з драконом» дасть можливість усвідомити негативні якості власної особистості, навчитись аналізувати та виокремлювати ті з них, які є перешкодою до досягнення тих чи інших життєвих цілей [1].

Формування адекватного образу Я – процес досить складний і тривалий. Він не можливий без розуміння, терпіння, любові і доброзичливості з боку оточуючих, але він стає зовсім неможливим без активного прагнення до самопізнання, саморозвитку, самоутвердження і самореалізації у життєдіяльності. Адже усвідомивши найголовніші життєві перспективи, розробивши алгоритм особистісного зростання та маючи потребу у самотворенні і саморозвитку, можна навчитися бути самим собою у сьогоденні, вибудовуючи адекватний образ власного Я, саморозвиватися та самоактуалізовуватися.

Дуже важливо юнакам та юнкам вчасно дізнаватися про власні вподобання, власні інтереси, здібності і активно пізнавати світ професій. У тих випадках, коли з інтересами пов'язані життєві професійні плани, говорять про професійні інтереси. У сукупності вони допомагають свідомо обрати заклад освіти, здобути омріяний фах.

Вагомою допомогою юнацтву стануть буклети та діагностичні методики, розроблені за підтримки Фонду ООН у галузі народонаселення у рамках спільного плану дій з метою здійснення ефективної профорієнтаційної роботи серед молоді на виконання Меморандуму про співробітництво між Міністерством молоді та спорту,

Міністерством освіти і науки, Міністерством соціальної політики та Державною службою зайнятості, який підписано 3 червня 2019 року. Буклети включають ефективні інструменти для молоді, яка прагне свідомо обирати майбутню професію, а також для спеціалістів, які допомагають молоді у професійному самовизначенні [2].

На другій стадії планування кар'єри, яку означають стадією пошуку роботи, здійснюється активний пошук роботи, написання резюме і CV та супровідного/мотиваційного листа, підготовка до співбесіди та її проходження, оцінювання пропозиції працевлаштування та адаптація до нового робочого місця. І на третій стадії – стадії постійного управління кар'єрою – здійснюється систематичний аналіз професійних планів та їх корегування з урахуванням тенденцій ринку праці, власних інтересів та особистих обставин.

Важливо щоденно і невтомно готувати у закладах освіти майбутніх конкурентноспроможних фахівців, готових життєутверджуватись, озброювати знаннями здобувачів освіти різних вікових груп, відновлювати економіку, забезпечувати стабільне зростання її галузей, створювати робочі місця і постійні джерела генерування доходів, дбати про психічне здоров'я і психологічне благополуччя нації, плекати власну стресостійкість. Не менш важливо навчати учнівську та студентську молодь піклуватися про себе, щоби бути в ресурсі піклуватись про іншого, окреслювати близьку і віддалену життєву перспективи, рухатись до своїх цілей, робити дії на прийняття рішення, шукати можливості для самопізнання, плекати позитивний погляд на себе, шукати додаткових шляхів для зміцнення своєї стійкості. І це все потрібно, щоби повноцінно жити в теперішньому і бути творцем свого мабутнього.

Із вдячністю Збройним силам України, вірою у ПЕРЕМОГУ творімо майбутнє рідної України – вільної країни вільних, сильних, мужніх, працьовитих і конкурентноспроможних особистостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кізь О.Б. Розвиток житєвих перспектив вихованців інтернатних закладів: Методичні рекомендації до тренінгової програми. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. 128 с.
2. Career Hub – платформа розвитку кар'єри. URL: <https://careerhub.in.ua/>

Кондратенко Юлія,
аспірантка
Бердянський державний педагогічний університет
м. Бердянськ, Україна
jules.kondratenko@gmail.com

РОЗВИТОК ПРОВІДНИЦЬКИХ ЯКОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. *Наразі освіта перебуває у турбулентному стані з незрозумілою, не чітко визначеною стратегією реформ. У цій ситуації допомогти може провідник (менеджер) освіти, який прокладає та направляє колектив до успіху та прогресу. Актуальність ключових компетенцій керівника «провідника» зумовлена тими функціями, які вони виконують у життєдіяльності кожного колективу, а їх розвиток визначається в ході його професійної підготовки.*

Ключові слова: *провідництво, розвиток, провідницькі якості, мультиплікативність, менеджмент.*

Ідея провідництва набуває все більше розуміння в системі національної освіти України. Реактивація цього феномену ще потребує практичного запровадження цієї ідеї на достатньому рівні. Нами досліджено в різних системах основні якості керівників установ освіти, що здійснюють виразну провідницьку місію. При цьому ми спираємося також на погляди наших вітчизняних та зарубіжних колег.

Риси провідників були чітко визначені в працях українських філософів В. Винниченка, М. Грушевського, М. Драгоманова, Д. Донцова, Ю. Липи, М. Шлемкевича. У педагогічній теорії і практиці вироблені науково обґрунтовані вимоги до професійно важливих якостей керівника освітньої установи в працях М. Гузика, Л. Карамушки, О. Коберника, В. Крижка, В. Лугового, М. Окси, Є. Хрикова. Розвиток управлінської компетентності у менеджерів сучасної національної освіти досліджували Г. Єльнікова, І. Іщенко, Н. Несин, Т. Сорочан.

Ф. Тейлор визначив дев'ять ознак гарного керівника (провідника): розум, освіта, спеціальні знання, спритність керівника (сила), такт, енергійність, витримка, чесність, власна думка та здоровий глузд, гарне здоров'я. Він припускав, що знайти людину із трьома такими рисами не надто складно, з 5–6 складніше, а з 7 чи 8 практично неможливо. Наш аналіз засвідчує невпинний розвиток та трансформацію визначних рис провідників освіти. Період дослідження за останні 50 років функціонування

національної освітньої цивілізації наповнений швидкими темпами інформаційних потоків; новоутвореннями ментальних та антропологічних ресурсів суб'єктів освіти, спроможних до провідницької місії; формалізованими змінами структур освіти у напрямку її еманациї.

Для ґрунтовного дослідження розвитку провідницьких якостей ми визначили наступні риси провідників освіти: безкорисливість, відповідальність, рішучість, цілеспрямованість, амбіційність, креативність, комунікативність.

Одним з показників рішучості особистості провідника є концептуальне мислення: вміння створювати бачення мети, розуміти, які ресурси потрібні для досягнення результату, які обмеження варто враховувати на шляху до мети, чим нова ідея відрізняється від вже існуючих тощо. Майбутній керівник-провідник закладу освіти має вміти впливати на оточуючих, переконувати їх, знати сучасні методи впливу, бути навіть асертивним. Тут на допомогу прийде креативність та рішучість, які можуть реалізовуватися за допомогою сценарного мислення. Сценарний метод творчої діяльності передбачає розробку і оцінку декількох сценаріїв розвитку освітньої ситуації в майбутньому з метою вибору стратегії розвитку об'єкта дослідження. Потреба у сценарному мисленні виявляється за умови відсутності цілі або занадто великої невизначеності у її формуванні. Визначається, що сценарне мислення сприяє формуванню внутрішньо несуперечливого погляду на майбутнє та можливі умови діяльності в ньому. Також доцільним буде наголосити про виражену самоорганізовану критичність — властивість особистості провідника освіти як творчої людини знаходитися у критичному стані [1].

На нашу думку, провідник має бути амбіційним. Орієнтація на постійне особистісне зростання, здатність управляти собою та своїм часом; притримання громадянських та суспільно значущих особистих цінностей – показники людини, що реалізувалася сама та може власним прикладом надихнути інших на нові звершення.

Ми також фіксуємо істотну трансформацію однієї з імперативних рис провідника освіти – безкорисливість і, можливо, навіть - жертвність. Посилення ринкового характеру освіти, а також нові виклики соціального життя поступово розмивають, нівелюють альтруїстичну спрямованість провідників всіх рівнів та форматів.

Проте варто пам'ятати, що провідницькі якості мають динамічний характер і кількість їх безмежна. Але є якості, які найбільш увиразнено у своїх проявах в діяльності особистості, яка здійснює управлінські функції в освіті. Поєднання їх у кожній людині – неповторне. Провідник у колективі «провокує», на думку Василя Крижка, ефект мультиплікативності. Властивість мультиплікативності – одна з первинно-фундаментальних властивостей систем, яка означає, що ефекти, як позитивні, так і негативні, у системах володіють властивістю примноження. Так, в освіті цей ефект має на увазі вплив провідника на якість освітніх послуг, структуру установи чи системи освіти в цілому, надання системі чи галузі прогресивних рис.

Для того, щоб детально дослідити виокремлені нами якості провідника ми напрацювали такі технології дослідження, як: психолого-педагогічне спостереження за специфікою поведінкових реакцій здобувачів, співбесіда для встановлення лінгвістичних характеристик зв'язного мовлення, самоаналіз здобувачем власних потенційних провідницьких якостей, серед яких активна внутрішня позиція до самопізнання. Для того, щоб здобувачем освіти можливим було досягнути провідницьку практику на достатньо високому рівні, перш за все, йому варто вивчити особистісні професійні комунікації. За О. Зінченком методологія є практичне мистецтво, споріднене ремісництву, і транслюватися може лише за наявності живого взірця – носія цього ремесла [2]. Для того, щоб така змога була реальною наразі освіта пропонує здобувачам освіти будь-якого рівня участь у тренінгах, активну співпрацю з освітнім провідником у форматі стажування. Як результат – майбутні керівники освітніх установ можуть набути досвіду, удосконалити власні компетентності, перейняти досвід освітнього провідника до провадження власної діяльності.

Перелік імперативних компетентностей провідника освіти визначається в ході його професійної підготовки та реалізується через освітньо-професійні програми 073 Менеджмент та 011 Управління закладом освіти. Так, наприклад, в окремих вищих навчальних закладах нашої країни запроваджено дисципліни з теорії провідництва в освіті, або впроваджено окремі навчальні кредити у складі дисципліни «Менеджмент в освіті». Під час вивчення цих освітніх компонент здобувачі освіти засвоюють сутність

та роль провідництва в освіті; особливості методологічного мислення провідника, його формати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Генеза провідництва в освіті: Колективна монографія. За заг. ред. проф. І. Богданова. – К. : Освіта України, 2019. – 478 с.
2. Фундаментальний експеримент – це можливість кожного досягти вершин розумової, соціальної і духовної зрілості / Анатолій В. Фурман // Рідна школа. – 1997. – №2. – С. 7–9.

Котляр Ігор,
магістрант групи змУНЗ - 21
кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
kotlyarigor1984@ukr.net

РОЛЬ МЕНЕДЖЕРСЬКОЇ ФОРМИ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В РЕАЛІЯХ І ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ

Система освіти України опинилася в нових реаліях функціонування, а перед освітніми менеджерами постали такі питання, які до сьогодні ніхто не вирішував. Пріоритетним завданням Міністерства освіти і науки України була модернізація та реформа системи освіти. Досі тривають пошуки оптимальної управлінської моделі як ключового фактору успішної реалізації освітніх реформ, що призвели до оновлення законодавства. На сьогоднішній день, на думку міністра освіти С. Шкарлета, суттєвими викликами для сфери освіти є:

1. Загроза життю та здоров'ю учасників освітнього процесу, обмеження доступу до базових потреб людини.
2. Масштабні руйнування освітньої інфраструктури: пошкодження приміщень закладів освіти, навчальної матеріально-технічної бази, навчально-виробничих баз практики.
3. Вимушене масштабне переміщення учасників освітнього процесу в межах України та закордон, що призвело до значних втрат контингенту здобувачів освіти, педагогічного й викладацького складу.
4. Загострення проблеми забезпечення доступу до освіти українським школярам та студентам, порушення безперервності освітнього процесу.
5. Втрата управлінського освітнього контролю на територіях, що потрапили під тимчасову окупацію або перебувають у зоні активних військових дій. Насильницька переорієнтація українських здобувачів освіти на російські навчальні програми, підручники, примусовий перехід на російську мову навчання.
6. Зменшення видатків державного та місцевих бюджетів на освіту.

7. Забезпечення розвитку приватної освіти на рівнях дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти. [3]

Однак, на мою думку, головним викликом, який досі стоїть перед освітньою спільнотою- це зміни підходів і методів управління освітою. Саме тут криється криза управління, яку слід вирішити, щоби подолати всі ті проблеми, які виникли внаслідок війни московії проти України.

Законом України «Про повну загальну середню освіту України», зокрема ст.38 частиною третьою прописано права керівників закладів загальної середньої освіти, а в частині четвертій визначено їхні обов'язки. Це безумовно дуже важливі складові загальної системи управління закладами освіти, однак недієвими досі залишаються інші важелі стримування і противаг. Серед них: самоврядування працівників закладу освіти; педагогічна рада; учнівське самоврядування; батьківське самоврядування; вищий колегіальний орган громадського самоврядування закладу освіти. [2]

Зазвичай директори шкіл діють за сталим принципом системного використання примусу, залякування, підкупу до персоналу закладів освіти. Будь-які прояви інакодумства всіляко придушуються керівниками, не даючи їм самим можливості побачити ситуацію під іншим кутом зору. Саме тому, ключовим фактором змін має бути перехід від диктаторської до власне менеджерської форми управління. Мова іде про цілеспрямований вплив на колектив для досягнення бажаного результату.

Серед основних принципів менеджменту визначають наступні: принцип оперативності, конкретності і діловитості; оперативність-своєчасне вирішення завдань; конкретність-виконання завдань на основі точної, перевіреної інформації; Діловитість-управління зі знанням справи, компетентність у питаннях теорії і практики.

Принцип цілеспрямованості-спрямування зусиль на вирішення головних завдань освіти на конкретному етапі.

Принцип ініціативності й активності-підтримка творчих пошуків педагогів, розвиток їхньої ініціативи.

Принцип оптимізації -досягнення високої ефективності при умові розумної і доцільної затрати зусиль на основі НОП учителів і учнів.

Принципи управління не відокремлені один від одного, а виступають у комплексі.

До загальних функцій менеджменту відносять: планування, організація, мотивація, контроль, регулювання.

На основі вище зазначеного система прийняття управлінських рішень виглядає наступною: збирання, перевірка й аналіз інформації; підготовка можливих варіантів рішень; вибір рішення; організація реалізації рішення; облік і контроль реалізації; аналіз результатів; вироблення коригувальних впливів.

Незважаючи на всі прийняті законодавчі зміни, досі не затребуваним серед теперішніх директорів шкіл є прагнення спонукати своїх підлеглих до набуття компетентності самоменеджменту, як однієї із складових організаційної компетентності персоналу.

Поняття організаційна компетентність є загальновідомою і становить основну умову ефективної діяльності персоналу. Це поняття досліджували такі українські вчені як: В.Крижко, В. Кушнір, Л. Мартинець, І.Підласий, С.Пільова, Г. Тимошко, Т.Терещенко, В.Чередніченко інші. В її основі – реалізація функції управління під назвою «організація», яка, за визначенням І. Підласого, означає «упорядкування дидактичного процесу за певними критеріями надання йому необхідної форми для найкращої реалізації поставленої мети», причому форма в цьому контексті розглядається означеним автором як спосіб існування навчального процесу, оболонка для його внутрішньої сутності, логіки і змісту, пов'язана з порядком його здійснення [6, с. 295].

З точки зору О.Боднар, організаційна компетентність, як базова, необхідна керівнику закладу освіти для забезпечення умов функціонування закладу освіти та його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг [1].

З точки зору Т.Терещенко, організаційна компетентність – це інтегративне особистісне утворення, що містить знання організаторської діяльності, уміння розв'язувати організаторські завдання, сформованість професійних, особистісних управлінських якостей керівника, що дозволяє належним чином здійснювати організаторську діяльність пов'язану із забезпечення належного освітнього або виробничого середовища відповідно до норм безпеки життєдіяльності та сучасних технологій [8].

В. Крижко та ін. наголошує, що призначення організаційної діяльності полягає у співпраці багатьох фахівців та розподілу обов'язків між ними. Тобто необхідна спеціалізація, як форма розподілу праці відповідно до видів робіт та кваліфікації працівників, та розподіл праці (функціональні обов'язки) – розподіл завдань серед підлеглих (структурних підрозділів) з урахуванням спеціалізації, досвіду, результативності тощо. У закладі освіти це відбувається у вигляді: педагогічного навантаження, класного керівництва, керівництва методичним об'єднанням вчителів, розподіл функціональних обов'язків серед заступників керівника закладу освіти, обсягу роботи серед обслуговуючого персоналу [10].

Варто розрізняти організаційну компетентність керівника і сумарну організаційну компетентність педагогічного персоналу. Організаційна компетентність керівника закладу освіти – це особистісна складова управлінської компетентності, яка містить здатності до оперативної реалізації управлінських функцій у межах наданих керівнику повноважень. А організаційна компетентність педагогічного персоналу – це збірний образ індивідуальної та колективної здатності чітко виконувати свої посадові обов'язки та доручення як індивідуальні, так і в складі команди, оптимально використовуючи час та матеріально-технічні ресурси закладу освіти.

На думку С. Пільова для формування і розвитку організаторської компетентності педагогів необхідні такі якості: воля, колективізм, дисциплінованість [7, с.12].

З точки зору Л. Мартинець, сутність організаційної функції управління полягає у визначенні місця і ролі кожного члена колективу в досягненні поставлених цілей та реалізації планів. Ця функція визначає суттєві зв'язки між людьми, завданнями та роботою; вона дозволяє інтегрувати та координувати всі наявні ресурси (час, кадри, матеріально-технічні, фінансові) [5, с.13].

Психологи вважають, що в організаторській компетентності є три складові: мотиваційна (сукупність ціннісних орієнтацій); когнітивна (сукупність знань про певні організаційні процеси, зокрема про їх структуру та зміст) та рефлексивна (здатність до самоаналізу та осмислення власної діяльності) [9].

До організаторсько-діяльнісного компоненту. на основі дослідження В. Кушнір [4], відносимо інформаційно-аналітичні, планувально-прогностичні, організаторські, операційні та професійно-особистісні вміння керівника.

В той же час потрібно усвідомлювати, що наша реформа освіти є незавершеною і на сьогодні досі залишаються невирішеними питання тотальної залежності шкіл від управлінь освіти і ОМС (органів місцевого самоврядування), що призвело до:

- відсутності фінансової автономії;
- недостатньому рівню автономії школи;
- недостатньому фінансуванню освітніх потреб;
- недостатній оснащеності школи ІТ-технологіями;
- надлишковий бюрократизм, зайва «паперотворчість»;
- надлишковість обов'язків школи (школа не повинна відповідати за харчування, медичне обслуговування, соціальний супровід, атестацію вчителів);
- низька мотивація родин учнів до партнерства в управлінні школою. [11]

Отже для вирішення проблем та перетворення директорів шкіл із жебраків, диктаторів, тиранів на менеджерів, які формують та розвивають свої шкільні колективи і сконцентровані виключно на досягненні високих результатів навчальної діяльності закладів загальної середньої освіти автор статті «Як управляти шкільною освітою? Американський досвід на тлі українських освітніх реалій» В. Громовий пропонує використати американський досвід, коли директор школи залежний від думки громади шкільного округу, а не від начальника управління освіти чи очільника ОМС. Де фактично директор не є жебраком і прохачем і взагалі не займається господарськими питаннями, а зосереджений на виконання безпосередньо своїх прямих функцій. Де на управління освіти ОМС покладено обов'язок методичного забезпечення шкіл та надання різних сервісних послуг та допомоги закладам загальної середньої і вищої освіти. [12]

Зі свого досвіду можу лише доповнити автора, що конкурсна процедура призначення керівників закладів загальної середньої освіти повинна бути повністю переглянута і доповнена наступними позиціями:

Формування конкурсних комісій має відбуватися на паритетних засадах із обов'язковим залученням представників батьківського та педагогічного колективів закладу освіти, на керівника якого оголошено конкурс, із обов'язковим призначенням їхнього представника на посаду заступника голови конкурсної комісії.

Після виступу кандидатів перед трудовим колективом та загальношкільною радою має відбутися обов'язкове голосування трудового колективу та загальношкільної ради, результати якого мають враховуватися при прийнятті остаточного рішення конкурсною комісією.

Фінансова автономія закладів загальної середньої освіти має бути закріплена на законодавчому рівні.

Тому, підсумовуючи вище викладене, сучасний успішний керівник закладу освіти-це людина, яка наділена лідерськими якостями, постійно самовдосконалюється і спонукає своїм прикладом робити це колег, готова до оперативного прийняття рішення, незважаючи на будь-які виклики, які виникають в процесі роботи, застосовує демократичну форму управління персоналом та ставить інтереси закладу вище свої особистих амбіцій. Не даремно ж науковці говорять: «Успіх колективу-це результат якісного менеджменту його керівника».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боднар О., Горішна О. Організаційна компетентність керівника в умовах змін. Професійна компетентність керівника сучасного Закладу освіти: код епохи. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції : за заг. ред. В.В. Гуменюк. Хмельницький : ОППО, 2020. 366 с. С.71-77. https://drive.google.com/file/d/1SgCL8MqUHFu70HsNnrzjYpt_eOAvJaTM/view?usp=sharing
2. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. Редакція від 01.07.2022, підстава - 2315-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Інформаційно-аналітичний збірник: Освіта України в Умовах воєнного часу/ за заг.ред С. Шкарлета. Київ: МОН та ІОА, 2022. 358с.
4. Кушнір В. Структура управлінської компетентності майбутніх магістрів дошкільної освіти. Збірник наукових праць Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. Вип. 1(5), 2021. С.169-175.
5. Мартинець Л. А. М 292 Управлінська діяльність керівника навчального закладу: Вінниця, 2018. 196с.
6. Підласий І. П. Педагогіка початкової школи: підручник [Електронний ресурс] / Іван Павлович Підласий. 2010. URL: <http://ibib.ltd.ua/neravnomernost-razvitiya-26112.html>.
7. Пільова С. Г. Основи формування організаційної компетентності майбутніх учителів: курс лекційних та практичних занять. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2013. 36 с.
8. Терещенко Т. Теоретичні аспекти формування організаційної компетентності майбутніх керівників. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України, 2016 (дата звернення 16.02.2020р) URL: file:///C:/Users/ADMIN/Desktop/nvnau_ped_2016_253_48.pdf

- 9.Чередніченко Г.А. Тверезовска Н.Т. Сутність та структура управлінської компетентності керівника вищого навчального закладу. URL: dspace.nuft.edu.ua
- 10.Управління закладом освіти: підручник. За редакцією професора В.В. Крижка, професора О.С. Боднар. К.: Освіта України, 2022. 556с.
11. Барматова І.В., Бєлий В.І., Громовий В.В., Олексюк С.В., Паращенко Л.І. Управління освітою та шкільна автономія: погляд зі школи: аналітична доповідь / За заг. ред. Паращенко Л.І. – К.: «2UP», 2013.– 64 с.
12. В. Громовий. Як управляти шкільною освітою? Американський досвід на тлі українських освітніх реалій. Освіта.ua.URL: <https://osvita.ua/school/method/1012/>

Машталер Рина,
*кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент Тернопільського
національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль (Україна)
pqtnitsa13@tnpu.edu.ua*

ЗНАЧЕННЯ ХОРЕОГРАФІЇ В СИСТЕМІ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

***Анотація.** В тезах описано особливості хореографії як потужного засобу виховання учнівської молоді, а також виявлення особливостей танцювальних вправ, що роблять їх мотиваційним чинником до рухової активності школярів.*

***Ключові слова:** хореографія, танцювальні вправи, мотивація, фізичне виховання.*

За останні роки, обсяг навчального навантаження школярів зріс настільки, що викликані цим обмеження м'язових зусиль стають причиною захворювань різних систем організму [1]. Недостатня рухова активність негативно позначається на більшості функцій дитячого організму і є фактором, що викликає розвиток низки захворювань. Покращити фізичний стан та запобігти негативних наслідків обмеження рухового режиму дітей можна засобами фізичної культури і спорту, які є важливим чинником збереження і зміцнення здоров'я, всебічного розвитку, покращення працездатності та підвищення опірності організму до різних захворювань.

Одним із провідних компонентів навчальної мотивації є інтерес. У професійному спілкуванні педагогів „інтерес” часто використовують як синонім до навчальної мотивації.

Необхідною умовою формування інтересу до навчальної діяльності є надання учням можливості проявити самостійність та ініціативу. Чим активніші методи навчання, тим легше зацікавити учня. Ефективність фізичного виховання школярів багато в чому залежить від виявлення ними в цьому процесі особистої активності [2]. Цікавою для них є та робота, котра вимагає постійного напруження. Проте, трудність навчального матеріалу підвищує інтерес лише тоді, коли вона посильна і її можна подолати. У протилежному випадку інтерес швидко знижується.

Враховуючи, що основним стимулом до занять фізичною культурою учнів є підвищена увага до краси своєї зовнішності, їх фізичне виховання повинно формуватися так, щоб заняття були оправдані не тільки з фізичної, медичної і функціональної точки зору, але і з точки зору естетичної. Фізична досконалість є частиною естетичного ідеалу. Краса тіла, уміння володіти ним, гармонія високо координованих рухів – усе це відноситься до галузі краси. Справжня краса проявляється у русі. Зважаючи на це, для підвищення інтересу учнів до занять треба обирати засоби, що мають високий естетичний потенціал. Одним із таких засобів є хореографія, що актуалізує дане дослідження.

Мета – виявлення значення хореографії, що роблять її мотиваційним чинником до рухової активності школярів.

Хореографія найдавніша форма творчого вияву людини, вона є не тільки приємним відпочинком, видом рухової діяльності, але й засобом естетичного та морального виховання, розкриває людині світ прекрасного, що особливо важливо при формуванні характерно-етичних цінностей підростаючого покоління. Виховання дітей засобами танцювального живопису допомагає всебічному розвитку особистості дитини, вчить її знаходити в танці естетичну насолоду. Тому робота в цьому напрямку є важливою ланкою в загально педагогічному процесі.

За допомогою танцювальних вправ можна досягти високої моторної компактності, динамічності та емоційності рухової діяльності, поєднавши її з освітньою спрямованістю.

На уроках фізичної культури і позакласних заняттях школярі мають відчутти, зрозуміти, побачити і творити чудове в рухах, ході, поставі, колективних діях, поведінці. Виховуючи почуття школярів, розуміння ними краси, вчитель має демонструвати її у кінофільмах, скульптурах, картинах, пояснювати, що в прекрасному, здоровому пропорційному тілі закладено багатство життєвих можливостей кожного, а справжня людська краса – в духовному і фізичному вдосконаленні. Цього можна досягти за умов творчого використання засобів, методів і форм, які стимулюють активність та інтерес учнів до занять фізичними вправами .

Заняття, на яких використовують хореографію, мають велике виховне значення. На них використовують елементи музичної виразності, які найбільш природно і логічно виявляються в рухах. Щоб реалізувати здібності дітей до емоційного та цілісного сприймання музики, необхідно ознайомити їх із засобами музичної виразності і навчити рухатися в характері і темпі музики: точно починати і закінчувати рухи разом з музикою; передавати рухами динамічні відтінки музики; виконувати нескладні ритмічні рисунки; розрізняти і виконувати в рухах музичні тривалості – чверті, восьмі, половинні ноти; знати музичні розміри 2/4, 3/4, 4/4; розрізняти побудову музичних фраз із затакту [4].

Поміж безлічі форм художнього виховання особливе місце займають хореографія, танцювальні вправи, які прищеплюють не тільки розуміння прекрасного, але й стимулюють образне мислення і фантазію, дають всебічний пластичний розвиток. На відміну від інших мистецтв, хореографія має величезні можливості для повноцінного удосконалювання дитини [3; 5].

Бажання танцювати цілком природне, в чому можна переконатись поспостерігавши за малими дітьми. Без втручання дорослих більшість з них починають танцювати швидше аніж говорити. Стихія танців зрозуміла дітям без додаткових пояснень. Танець дозволяє виразити радість, але може бути трагічним. Він допомагає забути хоча б на мить про проблеми і страх. Танець – це один з найдавніших і найбільш удосконалених способів самовираження. Всі почуття та бажання можуть бути виражені мовою танцю, зрозумілою іншими. В танці позбавляються нудьги, показують свою любов, демонструють ставлення до подій і поведінки інших людей, що не завжди можна виразити словами.

Учень, який займається танцями вчиться оцінювати красиве в поведінці і людському тілі, гармонію розвитку і здоров'я. Тобто, за допомогою танців, педагог може вирішувати головне завдання фізичного виховання – гармонійний розвиток розуму, волі і емоцій школяра.

Нажаль, в процесі вирішення завдань виховання гармонійної особистості в наш час хореографія не займає належного місця, не реалізується її потужний виховний і розвивальний потенціал, як засобу фізичного виховання. Питання впливу регулярних

занять танцювальними вправами на фізичне виховання школярів ще недостатньо вивчені і вимагають детальних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безверхня Г. В. Мотивація до занять фізичною культурою і спортом школярів 5–11-х класів : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. наук фіз. вих. і спорту : 24.00.02. Умань, 2004. 23 с.
2. Кушнерчук І. І. Танцювальні вправи на уроках фізичної культури як засіб різнобічного розвитку учнів. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. 113с.
3. Осадців Т. П. Спортивні танці : навч. посіб. Львів : ЗУКУ, 2001. 340 с.
4. Ротерс Т. Ритм – домінуючий компонент взаємодії фізичного та естетичного виховання у процесі музично-ритмічних занять. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2002. № 2-3. С. 146-148.
5. Соляна О. Хореографічна культура у контексті реалізації загальної мистецької освіти. *Світ виховання*. Київ, 2007. № 2. С. 21-23.

Несін Юлія,
Студентка IV курсу
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Анотація. *Публікація актуалізує питання актуальності формування розвитку керівника. Відокремлює важливі елементи структури стратегії розвитку. Характеризує основні поняття, етапи формування і впровадження стратегії розвитку керівника закладу освіти.*

Ключові слова: *стратегія, формування, розвиток, керівник, заклад освіти.*

Головною метою сучасного керівника є підвищення ефективності управління закладом освіти в умовах змін і розвитку сучасного суспільства. Без постійного пошуку і впровадження інновацій, досягти бажаного результату складно. Також особистий успіх, компетентності, вміння працювати в колективі, раціональне використання свого часу є важливим доповненням в управлінській діяльності керівника.

У Законі України «Про загальну середню освіту» (стаття 38 «Керівник закладу загальної середньої освіти») визначено межі компетенції керівника закладу загальної середньої освіти. Там зазначено: «Керівником закладу загальної середньої освіти може бути особа, яка є громадянином України, вільно володіє державною мовою, має вищу освіту ступеня не нижче магістра, стаж педагогічної та/або науково-педагогічної роботи не менше трьох років (крім керівників приватних, корпоративних закладів освіти), організаторські здібності, стан фізичного і психічного здоров'я, що не перешкоджає виконанню професійних обов'язків, пройшла конкурсний відбір та визнана переможцем конкурсу відповідно до цього Закону.

Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) проголошує: «На посаду директора призначаються досвідчені авторитетні фахівці-педагоги, які мають досвід управлінської діяльності або пройшли спеціальну управлінську підготовку».

Сучасний керівник потребує необхідні знання з теорії та практики управління. Це розвиває його професійну компетентність. Реформи освіти в Україні ставлять на

порядок денний спеціальну підготовку керівних кадрів до управління змінами. Якщо керівник хоче бути ефективним, то під час управління закладом освіти має спиратися на сучасні наукові підходи, перспективний педагогічний досвід. На управлінську діяльність ставить свій відбиток, також вплив соціуму та громадськості.

Окремої їх уваги потребує управління людськими ресурсами. А саме, залучення педагогів, батьків, учнів до вирішення шкільних проблем. За умови активної роботи кожного учасника освітнього процесу, діяльність керівників шкіл значно ускладнюється. Вони вже не можуть бути пасивними виконавцями формальних інструкцій і вказівок.

Існуючі концепції управління можна умовно поділити на 3 групи: технократичні, людиноцентровані і синтетичні.

I. Функціональний підхід - управління навчальним закладом розглядається як процес, він містить сукупність безперервних і взаємозв'язаних видів діяльності. Види діяльності керівника це функції, відносно самостійні, відокремлені, спеціалізовані ділянки управлінської діяльності. Вони взаємозв'язані між собою та послідовно змінюють одна одну, утворюючи при цьому єдиний управлінський цикл. Недооцінка будь-якого з функціональних елементів призводить до зміни всього процесу управління й погіршення його кінцевих результатів. Цей підхід дозволяє системі управління бути стійкою, зберігати якісну специфіку, не зважаючи на внутрішні й зовнішні дії..

II. Людиноцентрований підхід до управління скеровує керівника на повагу до людини, довіру до нього, цілісний погляд на учня та вчителя, створення ситуації успіху. Управління при цьому носить в основному координаційний характер, а управлінські рішення приймаються колегіально, широко використовується делегування повноважень, створюються усі умови для самореалізації членів педагогічного колективу. Основною метою стає створення умов для розкриття процесів саморозвитку особистості кожного члена колективу за допомогою зразків діяльності та створення соціально-психологічних умов. Мотиваційний підхід на практиці реалізується шляхом послідовного виконання.

III. Синтетичні підходи, де функції управління реалізуються стосовно конкретної ситуації. При цьому від керівника вимагається не лише знання методів управління

навчальним закладом, але й уміння аналізувати конкретну ситуацію і прогнозувати її розвиток. Головною перевагою ситуаційного підходу є те, що він надає можливість керівнику швидко реагувати та змінювати напрям управління залежно від ситуації.

Шлях діяльності будь-якого керівника неможливий без планування. Він є особливою формою для реалізації успіху. Його змістом є розробка і реалізація планів. Чіткий і детальний процес планування привчає керівника до системного осмислення майбутніх можливостей розвитку закладу освіти. Отже, цілеспрямоване й ефективне управління забезпечується наперед розробленим планом, який формує перелік дій, залучення ресурсів і порядок їх використання для досягнення мети.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барна М. Загальні підходи до планування / Барна М. // Абетка завуча. – К. : Редакція загальнопедагогічних газет, 2003. – 128 с.
2. Закон України «Про загальну середню освіту» : за станом на 21 жов.2022р. / Верхов. Рада України. - Офіц. Вид. – К.: Парлам. Вид-во, 2020. – 46 с. – (Серія «Закони України»).
3. <https://urok.osvita.ua/materials/55249/21727/>

Пида Світлана,
доктор с.-г. наук, професор
pyda@chem-bio.com.ua

Москалюк Наталія,
кандидат педагогічних наук, доцент
natalen29@gmail.com

Герц Наталія,
кандидат біологічних наук, доцент
herts_nv@chem-bio.com.ua

Голіней Галина,
кандидат с.-г. наук, доцент
golinej@chem-bio.com.ua

Яворівський Руслан,
асистент кафедри ботаніки та зоології
javorivskyj@chem-bio.com.ua

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН КАФЕДРИ БОТАНІКИ ТА ЗООЛОГІЇ

***Анотація.** В публікації обґрунтовано актуальність використання освітніх ресурсів при підготовці студентів – майбутніх учителів біології. Визначено основні проблеми і шляхи підвищення мотивації студентів до навчання в умовах війни. Розкрито інформаційно-методичне наповнення освітніх компонент «Ботаніка», «Систематика рослин», «Зоологія», «Систематика тварин», «Фізіологія рослин», що сприяють організації навчального процесу в дистанційному форматі.*

***Ключові слова:** дистанційне навчання, освітні ресурси, інформаційні технології, мотивація, сайт.*

На сьогоднішній день в Україні інтенсивними темпами відбувається процес переходу від традиційних форм навчання – до навчання на базі комп'ютерних технологій. Даний процес пришвидшився з введенням бойових дій на території України, що зумовлено необхідністю навчати і навчатися на відстані, пересилати інформацію з одного кінця світу в інший чи вільно спілкуватися в online режимі. У ЗВО прогресивно впроваджується використання дистанційної чи змішаної освіти, що передбачає розробку і використання різноманітних інформаційних технологій. Опираючись на

Закон «Про вищу освіту» [2], Державний стандарт вищої освіти [1], Положення про дистанційне навчання [5], «Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні» [3] Міністерство освіти і науки України і Державна служба якості освіти дають настанови щодо навчання в умовах воєнного стану, а саме: облаштування безпечного простору у навчальних закладах (укриття), проведення превентивних заходів щодо мінної безпеки, евакуації учасників освітнього процесу, алгоритмів дій працівників та студентів закладу освіти під час евакуації, поведження під час повітряних тривог, перебування в укриття тощо [4]. Освітняни України тримають свій освітній фронт, продовжуючи працювати у важких умовах війни, беруть на себе новий рівень відповідальності, адже навчають і формують майбутніх фахівців, зокрема учителів біології.

Насправді, сучасне покоління значну частину свого життя проводить у віртуальному світі та перебуває під постійним тиском інформаційного, емоційно напруженого середовища, іноді мотивація студентів до навчання кульгає, а у воєнний час, ситуація лише ускладнилася. Частина студентів взагалі не розуміє, навіщо вчитися та виконувати завдання, коли тривають обстріли міст, школи зруйновані, а майбутнє невизначене. Тому зараз педагоги нерідко стикаються з глибокою апатією та байдужістю до навчального процесу. Як боротися з такими настроями та повернути і утримувати мотивацію до навчання, запитання, яке турбує багатьох освітян і науковців.

На кафедрі ботаніки та зоології хіміко-біологічного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка під час викладання освітніх компонент «Ботаніка», «Систематика рослин», «Зоологія», «Систематика тварин», «Фізіологія рослин», активно відбувається використання освітніх ресурсів, що надають можливість моделювати природні процеси, проводити спостереження та експерименти в умовах віртуального середовища.

Під час занять викладачі активно використовують різноманітні освітні ресурси, формують вміння працювати з електронною поштою, електронними підручниками, з дистанційними платформами, курсами, спілкуватися через форуми, чати, конференції та вебінари. Під час проведення занять великою популярністю користуються: платформа Moodle, на якій розміщені електронні навчально-методичні комплекси з дисциплін з усім необхідним матеріалом, додаток для відеоконференцій Zoom,

Classroom, онлайн-дошка Padlet, Canva – як сервіс для створення онлайн-інфографіки. Kahoot і Quizlet – платформи для гейміфікації навчання, які дозволяють створювати інтерактивні тести, опитування, завдання для практики та перевірки вивченого матеріалу. Програмне забезпечення Mind Meister допомагає у створенні карт думок, дозволяє користувачам візуалізувати свої думки у хмарі за допомогою хмарного сховища. При вивченні зоології дуже оригінальним і новим є використання моделей 3D тварин в Google, а при вивченні фізіології рослин онлайн-лабораторії GoLab/Graasp, онлайн-симуляції, інтерактивні робочі аркуші Liveworksheets, Wizer.me тощо.

Для вивчення навчальної дисципліни «Ботаніка» з анатомії і морфології рослин створено сайт, посилання на який є в однойменному електронному курсі на платформі MOODLE. На головній сторінці курсу наявні закладки: лекції, лабораторні заняття, навчальна практика, відео, віртуальні екскурсії, мобільні додатки. З головної сторінки можна зайти на електронний курс, офіційні сайти ТНПУ та хіміко-біологічного факультету. Користувачі курсу можуть скористатись додатковими ресурсами: пошта Gmail, Google-диск, пошукова система Google, Google-class-room, Zoom, Google-meet. Із сайту можна зайти на сторінки факультету у Facebook, Instagram, Telegram-канал ChemBiorium, на YouTube канал факультету, доступний додаток Chem-bio (розробник доц. Герц А.І.). У блоці «Лекції» завантажені мульти-медійні презентації та відео до лекцій. У блоці «Лабораторні заняття» відповідно до змістових модулів розміщені мікрофотографії постійних і тимчасових мікропрепаратів, макрофотографії гербарних аркушів, а також навчальні відеоматеріали. Невід’ємною складовою освітнього процесу з курсу «Ботаніка» є навчальна практика, програмою якої передбачено низку екскурсій. На розробленому сайті є три фото екскурсії: у дендрарій ТНПУ імені Володимира Гнатюка, у гідропарк Топільче та у широколистяний ліс Петриківського лісництва. У окремому блоці сайту розміщені посилання на віртуальні екскурсії у відомі ботанічні сади України та світу.

При кафедрі функціонує навчальна лабораторія морфології та систематики рослин – гербарій і навчально-методичний кабінет «Зоологічний музей», які враховуючи реалії сьогодення свої фонди частково перевели в електронний формат. Електронний гербарій дає можливість у віртуальному режимі вивчати анатомічну і морфологічну будову

рослин, їх систематичну приналежність, поширення і розмноження. «Зоологічний музей» у дистанційному чи онлайн форматі може ознайомити з своїми колекціями, зокрема, комах, які поширені на території Західної України (ряд Лускокрилі, або Метелики (Lepidoptera) представлений 53 видами комах із 10 родин, 45 родів; систематизовано 170 видів комах із ряду Твердокрилі (Coleoptera), які відносяться до 16 родин, 117 родів; зібрано 24 види комах із 37, які занесені до Червоної книги України (2009 р.) і поширені в Тернопільській області), губок, коралів, мушель моллюсків та голкошкірих, хребетних тварин (більше 1000 екземплярів), що належать до 6-ти класів, представників орнітофауни, сформованої з опудал птахів різних екологічних груп тощо. На сьогодні уже ідентифікована колекція гнізд і яєць птахів. У системі Moodle створений атлас комах й інших членистоногих; каталог комах, який містить фото 300 видів комах різних рядів, які поширені на території Західної України; визначник рядів і родин комах, а також електронний каталог «Систематика безхребетних тварин». Розроблені сучасні лабораторні практикуми для студентів, які містять QR-коди відео безхребетних тварин українською і англійськими мовами.

Студенти, у процесі навчання яких використовуються дистанційні технології, отримують подвійні знання: по-перше, мають можливість побачити шляхи представлення інформації за допомогою сучасних технологій, які можливо використовувати в подальшій професійній діяльності, по-друге, не лише з допомогою викладача, а й самостійно у зручний час можуть вивчати як теоретичний так і практичний матеріал.

Отже, у сучасній системі організації навчання у закладах вищої освіти, застосування технологій дистанційного навчання є невід'ємною складовою для забезпечення якісного навчання, використання якої розкриває можливості позитивного впливу на підвищення рівня якості освіти, забезпечує реалізацію потреб майбутніх фахівців в освітніх послугах, підвищує професійну мобільність та активність та удосконалює фахову компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державний стандарт вищої освіти: веб-сайт. URL: <http://aphd.ua/zatverdzheni-standarty-vyshcho-osvity-stanom-na-13072019/>. (дата звернення 12.09.2022).

2. Закон «Про вищу освіту»: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. (дата звернення 12.09.2022).
3. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України 20 грудня 2000 р.). URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html> (дата звернення 2.10.2022).
4. Лист Міністерства освіти і науки України № 1/8462-22 від 26.07. 2022 р. «Про оптимізацію виконання заходів з підготовки закладів освіти до нового навчального року та опалювального сезону в умовах воєнного стану». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-pidgotovku-zakladiv-osviti-do-novogo-navchalnogo-roku-ta-opalyvalnogo-sezonu-v-umovah-voennogo-stanu> (дата звернення 25.09.2022).
5. Наказ Міністерства освіти і науки України № 466 від 25.04.2013 р. «Про затвердження Положення про дистанційне навчання». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13/paran18#n> (дата звернення 25.09.2022).

Писарчук Оксана,
кандидат педагогічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна
pysarchukoksana04@gmail.com

Руденський Ростислав,
асистент,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна
mr.foxrost@gmail.com

РОЗВИТОК ЗНАКОВО-СИМВОЛІЧНОЇ НАВИЧКИ ЗАСОБАМИ STREAM-ОСВІТИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті відзначено, що одним із сучасних напрямів є природничо-наукова освіта дітей дошкільного віку. Зазначено, що засоби STREAM-освіти дошкільників мають необхідний методичний інструментарій для формування знаково-символічної навички (алгоритмування, схематизація, моделювання, експериментування), як здатності кодувати властивості, якості предметів і явищ за допомогою символічних позначень. Визначено, що діти старшого дошкільного віку мають розрізняти фізичну (матеріальну) та ідеальну (зміст) сторони знака, а також реальний об'єкт (предмет, річ, явище) позначування; усвідомлювати різницю між зазначеними структурними компонентами знака.

Ключові слова: STREAM-освіта, діти старшого дошкільного віку, дошкільна освіта, знак, символ.

Система дошкільної освіти України динамічно упроваджує оновлений Державний стандарт дошкільної освіти — Базовий компонент 2021 року, що зумовило потребу в оновленні програм розвитку дітей. У новій редакції БКДО акцентується увага авторів на самостійності дітей, ініціативності, спостережливості, допитливості та інших формах прояву пізнавальної активності [1]. Важливим доповненням оновленого змісту дошкільної освіти, є його відповідність сучасним умовам життя дитини, яка вільно, а часто безперешкодно користується майже всіма гаджетами дорослого: смартфон, планшет, комп'ютер, ноутбук тощо. Такий стан справ сучасного світу, його розвиненості в продуктах діяльності інженерів, технологів, митців, дизайнерів, конструкторів природно збагачує пізнавальний інтерес дітей, стимулює потребу в пізнанні, дослідженні цих продуктів у специфічних видах дитячої діяльності. Взявши за орієнтир природню дитячу зацікавленість, бажання дитини увійти в життя

дорослих, колективом авторів розроблено програму з формування культури інженерного мислення на засадах природничо-наукової освіти «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт» [2].

Природничо-наукова освіта характеризується різноманіттям знаків, символів, якими позначаються об'єкти, явища, предмети, їх властивості та якості. Різноманіття настільки багате й репрезентативне, що вимагає обізнаності в їх групах. З одного боку, дитина живе у світі, де знаки і символи відіграють надзвичайно важливу роль для унормування, впорядкування суспільних процесів, подій та явищ. З іншого — дошкільнята активно послуговуються знаками, розуміють їх зміст, звертаються до них, як до явища, що кодує норму, правило чи вказівку виконання. Окрім того, у вільній самодіяльній грі, творчій діяльності діти активно послуговуються предметами-замінниками, чітко усвідомлюючи зміст замінюваного предмета й замітника на основі спільних ознак, часто асоціативних, а у старшому дошкільньому віці діти частіше починають користуватися цифрами, буквами, дорожніми знаками, фішками й жетонами ігор, геометричними фігурами та ін. Останнє зумовлено підготовкою до ролі школяра, оволодіння навчальною діяльністю як провідною. Активно й міцно засвоївши потребу людства у знаках і символах дошкільник, на кінець шостого року життя, розуміє, що значну кількість чисел – позначають цифрою, звуків – літерами та буквосполученнями, думки – реченнями, форми тіл – геометричними фігурами тощо. Сформулюємо визначення поняття *«знаково-символічна навичка»* — це здатність до кодування властивостей, якостей, предметів і явищ за допомогою символічних позначень.

Дитина, що пізнає світ, перетворює його у своїх специфічних видах діяльності — гра, художньо-мовленнєва, перетворювальна, пізнавальна та ін. У цих видах педагог властиво для дитячого сприймання й розуміння розкриває світ умовностей, абстракцій, які створила людина. Сюди належать не лише цифрові й буквені знаки, а й піктограми, символи інтерфейсів програм гаджетів, це й умовні позначки закладів, установ, які дитина часто відвідує: магазини, лікарня, дитячі центри розвитку тощо. Значної уваги потребує засвоєння правил дорожнього руху, знання основних дорожніх знаків і розмітки. Старші дошкільники чимало піктограм і символів розуміють

інтуїтивно шляхом асоціативної опори на реальний об'єкт, закодований знаком. Цьому передують значний обсяг роботи вихователя над формуванням різних сторін знаково-символічної навички та абстрактного мислення.

Робота вихователя спрямовується на розкриття сторін знака, позначення. Старші дошкільники повинні добре усвідомлювати фізичну (матеріальну) сторону вираження знака; ідеальну сторону (зміст) вираження та річ (явище, предмет, об'єкт), який цей знак позначає (репрезентує). *Фізична (матеріальна) сторона знака* дітьми засвоюється легко, оскільки для її сприймання задіюються органи сенсорних систем, і на цій основі знаки поділяють на оптичні, слухові, тактильні, нюхові та смакові. Фізичну сторону знака ще називають «оболонкою», «ярликом», «позначкою», «вмістилищем» змісту; це згорнутий і концентрований репрезентативний мінімум, необхідний і достатній для того, щоб зрозуміти, що ним позначено. *Зміст знака* — ідеальна сторона відображення — це не сам об'єкт чи річ, яку нею позначають, а уявлення, знання про цю річ. Наприклад, дорожній знак «Увага! Діти!». Його матеріальна оболонка — силует двох дітей, що біжать, розміщений в трикутнику з червоним контуром значної товщини. А змістом цього знака є не реальні діти, а уявлення про те, що на цій частині дороги вони часто з'являються, перебувають, граються, йдуть, переходять чи перебігають дорогу тощо. Тобто, значення знака (зміст) є узагальненням, абстракцією, бо ж дітей може бути кілька, різного віку й статі й т. ін. Отже, сутністю знака є його бінарність відображення (вираження). Однак, не слід відкидати його структуру, яка не дорівнює бінарній сутності, а становить тріадну графічну формулу. До цієї формули входять: план вираження, план змісту, та власне річ (об'єкт, предмет, явище) позначування. Зміст цієї формули і слід розкривати старшим дошкільникам. Так, наприклад, можна запропонувати дітям далі описане завдання.

Попередня підготовка. До групової кімнати принесли кілька м'ячів (баскетбольний, футбольний, волейбольний, для настільного та великого тенісу, м'який іграшковий, для гольфу тощо).

1. М'ячі можна дати дітям погратися, спрямовуючи розмову в русло узагальнення ознак.

2. Погравши в ігри, висновок має бути приблизно таким: м'ячі мають круглу форму, вони призначені для перекидання від однієї людини до іншої (місця чи точки).

3. Пропонуємо дітям намалювати піктограму для усієї групи м'ячів, при цьому важливо не обмежувати дошкільнят в кольорах, виборі матеріалів чи інструментів.

4. Після того, як намальовано піктограми, слід розглянути усі роботи, таким чином, щоб діти збагнули, що їх малюнки є однаковими, спільними у найважливішій ознаці: м'яч круглий. Для того, щоб закріпити асоціативно намальований знак з м'ячами, можна вибрати той малюнок чи кілька, які подібні на футбольний, волейбольний чи баскетбольний м'яч (їх легко засоціювати і запам'ятати точно, непомилно). Іншими словами, на цьому етапі важливо вибрати з усіх малюнків-знаків той, який найточніше розкриває зміст узагальненого і найлегше асоціативно відтворює з пам'яті річ, про яку йде мова (у цьому випадку м'ячі).

5. Підсумком роботи має стати теза, що надалі, в проєктах, малюнках, схемах чи моделях ви будете користуватися цим значком м'яча при потребі. Важливо акцентувати на тому, що діти, як справжні інженери і дизайнери самостійно створили знак, який зекономить багато часу в наступних дослідженнях чи експериментах. Цей знак будуть розуміти усі, а тому знак досягне своєї мети.

Отже, засоби STREAM-освіти сприяють формуванню знаково-символічної навички, оскільки передбачають види діяльності, які без знаків та символів неможливо реалізувати (схематизація, алгоритмування, моделювання), а в цілому забезпечують повноцінний процес засвоєння природничо-наукової освіти старших дошкільників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / Упоряд.: О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
2. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт: альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / автор. колектив Писарчук О., Чайка В., Янкович О. та ін.; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2018. 146 с.

Сідун Яна,
Здобувачка вищої освіти магістерського рівня
Мукачівський державний університет
м.Мукачево, Україна
yana4sidun@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ЗАНЯТЬ З МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ТА ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НАВКОЛИШНІМ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. *Оволодіння мовою тісно пов'язане з загальним розвитком особистості дитини. За допомогою мови вона пізнає навколишній світ, формуються поняття, закладається матеріалістичний світогляд, розвиваються розумові здібності.*

Ключові слова: *розвиток мовлення, компетентність, ознайомлення з навколишнім, загальний розвиток особистості, Базовий компонент дошкільної освіти.*

Зміст роботи з розвитку мови дітей дошкільного віку визначається відповідно до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти).

Основною формою реалізації виховання, навчання та розвитку дітей у дошкільному закладі є заняття.

На заняттях здійснюються основні завдання з розвитку мовлення, а саме: здатність дитини продукувати свої звернення, думки, враження тощо в будь-яких формах мовленнєвого висловлювання за допомогою вербальних і невербальних засобів, отримувати, свідомо говорити виразно і правильно, чітко промовляючи звуки і слова відповідно до орфоепічних норм української мови. Мовленнєва компетентність об'єднує фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний складники та засвідчує їх взаємозалежність і взаємозумовленість.

Заняття з розвитку мови та ознайомлення дітей з навколишнім мають свою специфіку. Це один із складних видів занять, оскільки активність дітей виявляється в розумовій діяльності. Протягом заняття діти слухають, відповідають на запитання, розповідають, думають, зіставляють. Встановлюють причинно-наслідкові зв'язки і залежності в навколишньому середовищі, приходять до певних висновків. Діти під час заняття весь час мають справу тільки зі словом, яке іноді супроводжується наочністю, таким чином в роботі беруть участь слуховий та зоровий аналізатори. Рухова активність під час таких занять у дитини обмежена, що призводить до швидкої

стомлюваності, розумового напруження, вимагає від неї певних вольових зусиль. У зв'язку з цим, заняття з розвитку мовлення, особливо ті, на яких переважають словесні методи навчання, плануються вихователем і проводяться зранку, коли діти ще не стомлені і не перезбуджені.

Враховуються і особливості дитячої психіки: образність і конкретність мислення, неточність сприймання, емоційність. Цим обумовлюється добір методів і прийомів навчання (спостереження, екскурсії, розглядання картин, дидактичні ігри, показ відеоматеріалу, театралізована діяльність та ін.)

Заняття з розвитку мовлення сприяють вихованню загальної культури мови. Діти під керівництвом вихователя привчаються слухати інших, не перебивати того, хто говорить, відповідати лише тоді, коли викличе вихователь.

Зміст роботи з ознайомлення з навколишнім охоплює заняття, на яких використовуються найрізноманітніші методи. На заняттях здійснюється основні завдання ознайомлення з навколишнім, а саме: здатність дитини до доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтується на емоційно-ціннісному ставленні до природи, знаннях її законів та формується у просторі пізнавальної, дослідницької, трудової, ігрової діяльності, виявлення інтересу до пізнання природи рідного краю, близького оточення, своєї держави України, цікавиться об'єктами і явищами планети Земля і видимих об'єктів Космосу., емоційно реагувати на природне довкілля; демонструє повагу до різних форм життя; позитивно реагувати на ситуації взаємодії з різними об'єктами природи. Для реалізації найчастіше використовують комбіновані заняття (читання художнього оповідання і дидактична вправа, заучування вірша й розглядання картини тощо). Нижче подано коротку характеристику методів, які використовуються на заняттях.

Спостереження – організоване та цілеспрямоване сприймання предметів і явищ навколишньої дійсності. Це можуть бути спостереження в природі (за деревом, листопадом, снігопадом, птахами, тваринами), за працею дорослих тощо.

Екскурсії-огляди – проводяться в межах дитячого садка: огляд приміщень дитячого садка (групова кімната, спальна кімната, кабінет директора) та предметів побуту (пилосос, холодильник, пральна машина).

Екскурсія на відміну від екскурсії-огляду проводиться за межами дошкільного навчального закладу (ліс, парк, біля річки, магазин, бібліотека).

Дидактична гра – це метод навчання і виховання дітей, який здійснюється в доступній і привабливій для них формі діяльності.

Гра-драматизація – відтворення і ігровій формі змісту знайомого художнього твору (казки, вірша чи оповідання).

Бесіда – організована розмова вихователя з дітьми на раніше обрану тему, яка складається із запитань і відповідей («Водойми нашого краю», «Природа планети Земля», «Що нам осінь принесла», «Як звірі готуються до зими»).

Методи роботи на заняттях повинні бути різноманітні протягом тижня, місяця, кварталу. Важливого значення в засвоєнні мови набуває чуттєве сприймання дитиною навколишнього середовища. Відчуття і сприймання – єдине джерело пізнання. Тому слід пам'ятати: перед тим, як вводити в словник дитини нове слово, вона має відчутти його значення (понюхати, покуштувати, доторкнутися, почути).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А.М. Заняття по розвитку речі дітей в дошкільних установах. – К.: Радянська школа. 1978 (II кв.) – 7,72 л. – 20 к. 83000 экз.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

Скасків Ганна,
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна
skaskiv@fizmat.tnpu.edu.ua*

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЄКТНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СЕРЕДОВИЩІ MINECRAFT НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті розглядається концепція цифрової трансформації в процесі навчання проєктно-ігрових технологій та впровадження елементів гейміфікації. Описано можливості використання Minecraft для створення навчальних ігрових проєктів. Проаналізовано результати роботи ігрового середовища студентів зі створення проєктів віртуальних світів у середовищі Minecraft.

Ключові слова: проєкт, Minecraft, ігрова діяльність, ігрове середовище, технології гейміфікації, віртуальний світ.

Українські заклади освіти активно долучаються до поетапної трансформації освітнього простору, особливо гострою проблема стала під час організації навчання в умовах війни. Загалом, ідея діджитал-трансформації в освіті не нова, вона змінюється та проходить адаптацію відповідно до нових вимог цифрового суспільства, у якому кожен навчальний заклад намагається впроваджувати свої методи.

На кафедрі інформатики та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка викладачі моделюють освітній процес при навчанні студентів інформатики, впроваджуючи елементи гейміфікації при підготовці інженерів ігрових проєктів і майбутніх учителів інформатики через організацію електронних кабінетів Minecraft [3].

Ми пропонуємо сукупність базових компонентів, яка допоможе аналізувати рівень ефективності навчальної діяльності учасників освітнього процесу:

- способи залучення абітурієнтів, набору студентів, збереження контингенту та професійного розвитку;
- способи створення комунікативного освітнього простору для забезпечення якісної дослідницької діяльності;
- способи взаємодії інституційних процесів та керованості баз даних усіх підрозділів ВЗО.

У середовищі Minecraft розробник може моделювати свій віртуальний світ, у якому герой будує архітектурні споруди, створює макети різних предметів, налагоджує взаємодію з іншими гравцями.

Навчальна версія ігрового середовища Minecraft дає широкі можливості у вивченні базових геометричних концепцій, основ анатомії через дослідження будови людського тіла, сприяє формуванню навичок командної роботи.

Minecraft не пропонує учням досягнення однозначних цілей, але забезпечує безліч можливостей для проведення цікавих занять. Ключова відмінність полягає у тому, що саме вчитель має можливість самостійно створювати для школярів віртуальні світи, враховуючи особливості класу та опираючись на власний досвід ведення занять.

Використання технологій гейміфікації має велике значення для трансформації навчання на різних етапах. Можливості ігрового середовища Minecraft в модернізації освітнього процесу невичерпні, тому активно використовують в освітніх закладах США, ЄС та України [1].

За офіційними даними п. CASES, щонайменше 175 шкіл в Україні вже впроваджують ігрові проєкти Minecraft для учнів 1–4 класів. Завдяки використанню елементів гейміфікації школярі на практиці розробляють власні проєкти з різних галузей [2].

Розробляючи власні STEM-проєкти у середовищі Minecraft, учні 2-3 класів розвивають компетентності з основ інженерії, досліджують цікаві факти з природничої галузі, удосконалюють мовно-літературну компетентність. Вони розвивають просторову уяву та креативність, вчаться працювати в команді, розподіляти обов'язки та виконувати різні ролі відповідно до поставлених завдань проєкту, враховуючи інтереси усіх учасників.

Під час занять учасники проєкту вивчають особливості клімату, рослинного та тваринного світу, досліджують причини катаклізмів, космос, мікробіологію чи навіть будову людини. Вони мають можливість створити своє розумне місто, а в процесі реалізації кожного етапу вивчають лічбу, вчаться читати і писати, формують логічне мислення та розвивають просторову уяву.

Залученні до проєктно-ігрової діяльності учасники освітнього процесу поетапно формують такі практичні навички:

- уміння програмувати у середовищі в Minecraft;
- здатність аналізувати та оцінювати здобуті знання на практиці;
- формують власний спосіб креативного мислення;
- вчаться реалізовувати спільні проєкти.

Із врахуванням нових потреб сучасного цифрового простору компанія Microsoft офіційно випустила освітню версію гри для навчання у школі — Minecraft: Education Edition. Вона дає вчителю потрібні інструменти для розвитку творчого мислення у дітей через проєктування власних віртуальних світів і використання різних гаджетів. У віртуальних класах є кілька звичних для школи предметів, зокрема камера і дошка, які учні можуть використовувати для командної роботи або презентування власних досягнень.

Така організація проєктно-ігрової діяльності в Minecraft допомагає навіть в умовах дистанційного навчання формувати безпечне освітнє середовище, сприяє впровадженню цифрової трансформації, найперше допомагає покращити взаємодію студента з викладачем, учня з вчителем, а також якість і успішність освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Andrade B., Poplin A., Ítalo Sena S. (2020). Minecraft as a Tool for Engaging Children in Urban Planning. *International Journal of Geo-Information*. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijgi9030170>.
2. Architecture. Educational version of Minecraft (2021). URL: <https://education.minecraft.net/en-us/challenges/architecture> (Last accessed:15.10.22).
3. Leshchuk S., Skaskiv A. Zastosowanie Środowiska Minecraft do Tworzenia Projektów Architektonicznych/Scientific supervisor N. Balyk // *Przetwarzanie, transmisja i bezpieczeństwo informacji: monograh.* Bielsko-Biała: Wydawnictwo Naukowe Akademii Techniczno-Humanistycznej, 2021. S. 131-140. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/23646> (дата звернення:10.10.22).

Ткачук Юлія,
*спеціаліст другої категорії,
викладач циклової комісії дисциплін дизайну
середовища та моделювання одягу
Галицький фаховий коледж
імені В'ячеслава Чорновола,
м. Тернопіль, Україна
juliapelustka78@gmail.com*

ІННОВАЦІЙНІСТЬ ФЛЕТ ДИЗАЙНУ У ПРОЄКТНОМУ ПРОЦЕСІ ВІРТУАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті досліджено основні принципи та історію виникнення флет дизайну. Розкрито поняття, функції та мету флет дизайну. Визначено та охарактеризовано основні області застосування плоского дизайну на шляху до створення сучасного інформаційного середовища. Запропоновано процес визначення дизайну та його важливості. Висвітлено основні напрямки стилістичної спрямованості у формуванні сучасних ілюстрацій віртуального середовища.

Ключові слова: *флет дизайн, віртуальне середовище, плоский дизайн, скевоморфізм, графіка, топографіка, ілюстрація, мінімалізм.*

Плоский дизайн (англ. flat design) – дизайн інтерфейсів програм та операційних систем, представлений як протилежність до реалізму. Це ключовий напрямок в дизайні на найближчі роки [8].

Флет дизайн або плоский дизайн – це тенденція у дизайні, коли об'єкти зображуються без передачі об'єму. Напрямок набув популярності у 2012–2014 роках і залишається актуальним досі. В його основі – чисті, лаконічні, схематичні зображення без зайвої деталізації. Дизайн став абсолютним фаворитом після презентації Apple ОС iOS. Також трендом 2017 став напівплоский дизайн. Він став трохи більш просторовим. З'являються легкі тіні, які роблять дизайн напівплоским. Флет дизайн актуальний і сьогодні, за рахунок тіней він став глибшим і складнішим, але основна концепція не порушується [9].

Плоский дизайн – протилежність скевоморфізму. Плоскі іконки і кнопки передували зображення, що показують об'єкти реалістично: з демонстрацією деталей, світлотіні і відблисків. Ставка зроблена на комфорт користувача. Це яскраво виражений протест проти “скевформізму” (візуалізація об'єктів, як у реальності). Графічні об'єкти більш спрощені і навіть прості в естетичному плані рішення. Користувачі, що

втомилися від реалістичних візуалізацій, із захопленням зустріли цей напрямок, і все більше веб-проектів переходять саме до цього формату [2, с. 234].

Варто відзначити, що «плоско» – не означає «нудно». Рішення флет дизайну можуть бути красивими, вони витонченіші, позбавлені надмірності чогось, трансформуючись в «острівцець спокою». Вони нарешті роблять контент зрозумілим. Можна виділити основні принципи, щоб застосовувати їх на практиці:

- дизайн не прагне передавати обсяги, тому в основі лежить двовимірна візуалізація. Це означає, що не видно ні тіней, ні рефлексів, ні відблисків з текстурами (виняток становлять довгі тіні). Тільки передача контурів і нічого більше.

- рекомендується використання односкладових фігур у дизайні, як і слідкувати за чіткістю контурів, що покликане підкреслити легкість та невагомість. Крім того, такі лаконічні елементи добре імітують сенсор, породжуючи бажання взаємодіяти з об'єктом (заклик до натискання, дотику). Втім, простота елементів не дорівнює простоті дизайну в цілому — це стосується лише контурів. В результаті все, що бачить користувач, йому зрозуміло, і він може з легкістю цим користуватися.

- флет дизайн закликає дуже обережно працювати зі шрифтами. Тобто їх характер повинен доповнювати дизайн-схему, не суперечить їй. Більше того, у флет дизайні шрифт – це ще й ключовий навігаційний елемент.

- не тільки шрифт, а й колір – істотна частина в «плоскому» дизайні. Переважна більшість палітри базуються на 2-3 кольорах, хоча, звичайно, є і винятки. Зазвичай вибираються соковиті та яскраві, але при цьому чисті кольори. Немає жодних градієнтів та зайвих переходів.

- флет дизайн – це яскравий приклад такого всесвітнього тренду, як мінімалізм. Дизайнери відмовляються від зайвих «наворотів», уникають складних і неявних підходів до візуалізації, що дає свої плоди у вигляді активності користувача [4, с. 56].

Області застосування. Найчастіше термін флет дизайн використовують у контексті дизайну інтерфейсів. Саме розвиток цифрових технологій створило передумови появи тренда на плоску графіку. Користувачам гаджетів знадобилися прості та зрозумілі інтерфейси, які швидко завантажуються та легко адаптуються під

різні екрани. Однак із зростанням популярності плоских інтерфейсів цей тренд перейшов і у дизайн логотипів. Об'ємні фірмові знаки зараз використовують набагато рідше, і багато хто з них видається старомодним — більшість великих компаній перейшли на плоский дизайн [1, с. 142].

Термін "флет" також використовується для ілюстрації. Двовимірні картинки часто розміщують на сайтах, щоб поживити простий функціональний дизайн. Переваги у них ті самі: швидке завантаження і хороша впізнаваність. А ще 2D-графіка порівняно недорога у малюванні: такі ілюстрації для компаній вигідніші, ніж професійна фотозйомка або 3D-візуалізація [3, с. 97].

На зорі комп'ютерної ери дизайнери прагнули вразити людей красою та технічними можливостями створення реалістичної графіки, залучивши цим нових користувачів. Зараз красивими картинками вже нікого не здивувати, а цифрові сервіси використовуються для покупок, спілкування, пошуку інформації — зручність, простота і мінімалізм у дизайні стали важливішими за естетику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глинський, Я. М. Інтернет : Сервіси, HTML і web-дизайн: Навч. посіб. для студентів та учнів шкіл / Я. М. Глинський, В. А. Рязьська. Львів : Деол, 2002. 168 с.
2. Єрохін А.Л. Методи та засоби Інтернет – технологій : Навч. Посіб./ А.Л. Єрохін, В.В. Самсонов. Харків : Компанія СМІТ, 2006. 400 с.
3. Матвієнко О.В. Internet-технології: проектування Web-сторінки: Навч. посіб. для студ. вузів / О. В. Матвієнко, І. Л. Бородкіна. 2-ге вид., доробл. і доп. К. : Центр навч. літ-ри, 2004. 154 с.
4. Рудненко В.Д. Практичний курс інформатики/ В.Д. Рудненко, О.М. Макаруч, М.О. Патланжоглу; за ред. Мадзігона В.М. К.:Фенікс, 2007. 304 с.
5. Спірін О.М. Короткий курс інформатики: Інформаційно-комп'ютерні технології: Метод. посіб. Житомир: Видавництво ЖДУ, 2006. 198 с.: іл.
6. Хестер Н. FrontPage 2002 для Windows/ Н. Хестер; Пер с англ.: Зацепин В.Б. М.: ДМК Пресс, 2002. 448 с.
7. Матеріали електронної бібліотеки ЖДУ. URL: <http://lib.zu.edu.ua/> (дата звернення: 18.10.2022).
8. Флет дизайн: головні принципи та найкращі приклади. URL: https://www.canva.com/ru_ru/obuchenie/flet-dizajn/ (дата звернення: 18.10.2022).
9. Плоский дизайн сайту – приклади вдалих рішень. URL: <https://tilda.education/articles-flat-design> (дата звернення: 18.10.2022).

Чайка Володимир,
*Професор кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти
Тернопільський національний педагогічний
університет імені В. Гнатюка*

Чикурова Ольга,
*асистент кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти
Тернопільський національний педагогічний
університет імені В. Гнатюка
м. Тернопіль, Україна
o.teslyuk@tnpu.edu.ua*

КОМПОНЕНТИ СФОРМОВАНOSTІ ВМІННЯ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

***Анотація.** У статті відображено структуру вміння самоорганізації навчальної діяльності. Визначено та обґрунтовано компоненти сформованості вміння самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи.*

***Ключові слова:** початкова школа, компоненти, вміння самоорганізації навчальної діяльності, учень початкової школи, самоорганізація.*

Система початкової школи на сьогодні розроблена на основі компетентнісного підходу до освітнього процесу, який “базується на концепції компетенцій як основи формування в учнів здібностей розв’язувати важливі практичні задачі і виховання особистості в цілому” [1, с.46]. Тому, навчання у початковій школі, є не тільки процесом формування знань, умінь та навичок, але й процесом формування готовності дитини до самоорганізації власної навчальної діяльності.

Зважаючи на те, що самоорганізація є особливим видом діяльності, під час аналізу її структури доцільно враховувати основні елементи діяльності: мету, мотиви, способи досягнення мети, результат. Ці компоненти властиві будь-якому виду діяльності, а в самоорганізації вони отримують свою специфіку.

За результатами аналізу психолого-педагогічної літератури з проблеми формування вмінь самоорганізації навчальної діяльності нами було встановлено, що вміння самоорганізації навчальної діяльності є складною характеристикою особистості, яка об’єднує у собі широкий спектр компетентностей: “самостійне виділення та

формулювання пізнавальної мети; пошук та виділення необхідної інформації; застосування методів інформаційного пошуку, у тому числі за допомогою комп'ютерних засобів; структурування знань; побудови мовного висловлювання в усній та письмовій формах; вибір найефективніших способів вирішення завдань, залежно від конкретних умов; рефлексія способів та умов дії, контроль та оцінка процесу та результатів діяльності; смислове читання як осмислення мети читання та вибір виду читання залежно від мети; вилучення необхідної інформації з прослуханих текстів різних жанрів; визначення основної та другорядної інформації; вільна орієнтація та сприйняття текстів художнього, наукового, публіцистичного та офіційно-ділового стилів; розуміння та адекватна оцінка мови засобів масової інформації; постановка та формулювання проблеми, самостійне створення алгоритмів діяльності під час вирішення проблем творчого та пошукового характеру; виділення та усвідомлення того, що вже засвоєно і що ще підлягає засвоєнню, оцінювання якості та рівня засвоєння; здатність до мобілізації сил та енергії; здатність до вольового зусилля–вибору у ситуації мотиваційного конфлікту та для подолання перешкод” [2].

Формування вміння самоорганізації навчальної діяльності в освітньому процесі початкової школи є педагогічною системою, компоненти якої взаємозумовлені, взаємозалежні та взаємопов'язані. Тому, за результатами аналізу психолого-педагогічної літератури з проблеми формування вмінь самоорганізації навчальної діяльності нами було встановлено, що вміння самоорганізації навчальної діяльності містить у собі такі компоненти:

– **мотиваційний**, що передбачає наявність стійких принципів, норм і правил поведінки з урахуванням особливостей навчальної діяльності та конкретної освітньої ситуації, відповідальність за її результати, осмисленість особистісного саморозвитку, висока установка на здобуття певних компетентностей та практичного результату, особистісне зростання, прагнення до вольової напруги у досягненні цілей навчально-творчої діяльності, тобто наявність цілей та мотивів здійснення самоосвітньої діяльності та бажання здійснювати її самостійну організацію;

– **когнітивно-змістовий компонент** як такий, що реалізується через: зміст навчальних предметів у початковій школі; зміст самостійної роботи, передбачений

програмою в межах вивчення відповідних предметів; зміст самопроцесів особистості в контексті діяльності навчання;

– *операційно-діяльнісний*, що відображає ступінь готовності учня початкової школи до самоорганізації навчальної діяльності та охоплює навчальні дії, способи діяльності та операції, що здійснює учень в процесі самоорганізації навчальної діяльності;

– *оцінно-рефлексивний компонент*, який передбачає сформованість в учня початкової школи вміння аналізувати та коригувати власну навчальну діяльність, що ґрунтується на рефлексії.

Зазначені компоненти покладено в основу моделі та використано для перевірки ефективності реалізації педагогічних умов формування вміння самоорганізації навчальної діяльності учня початкової школи засобами комп'ютерних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій освіті: теоретичні засади / Т. М. Байбара // Початкова школа. – 2010. – № 8. – С. 46–50.
2. Безпалько О.В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи. Монографія. – К.:Наук. світ, 2006. - 408 с.

Шандригось Віктор,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна
shandrygos.v@gmail.com

Огнистий Андрій,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

Ладика Петро,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ ЗІ СПОРТУ НА ФАКУЛЬТЕТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТНПУ ІМЕНІ В. ГНАТЮКА

Анотації. У статті висвітлюється організація позааудиторної роботи зі спорту на факультеті фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Наведені різноманітні форми і напрямки проведення спортивної роботи та їх значення у професійній діяльності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту.

Ключові слова: види спорту, змагання, майстер-класи, показові виступи, спортивно-масові заходи.

Спортивна підготовленість є складовою професійної педагогічної діяльності майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту. За час існування факультету фізичного виховання створилась певна система і традиції підвищення спортивної майстерності студентів, підготовки команд і спортсменів до участі в змаганнях різного рівня з видів спорту. У цьому напрямку організовані заняття груп спортивно-педагогічного вдосконалення (СПВ) студентів з видів спорту. Цими заняттями охоплені понад 200 студентів факультету фізичного виховання. Навчально-тренувальні заняття проводять досвідчені викладачі. Факультет тісно співпрацює зі спортивними школами, товариствами і клубами міста та області. Чимало студентів високої спортивної кваліфікації тренується у спортивних клубах міста, які створюють їм усі умови для

росту спортивних результатів і участі в змаганнях всеукраїнського і міжнародного рівнів. Поряд з навчальними і навчально-тренувальними аудиторними заняттями студенти факультету беруть участь у численних спортивно-масових заходах, більшість з яких є традиційними [9, 17].

Щорічно на базі університету регулярно проводяться всеукраїнські і міжнародні турніри, різні заходи, зокрема, змагання з вільної та греко-римської боротьби, включені до всеукраїнського спортивного календаря, де студенти беруть участь в якості спортсменів та суддів, що свідчить про продовження спортивних традицій, престиж і популяризацію нашого вишу в Україні і за її межами. Серед таких змагань: Всеукраїнський турнір з вільної боротьби серед юнаків і дівчат пам'яті майстрів спорту М. Боровкова та В. Геращенка; Всеукраїнський турнір з вільної боротьби серед кадетів «Кубок міського голови м. Тернополя»; Всеукраїнський турнір з вільної боротьби серед чоловіків «Тернове поле»; Всеукраїнський турнір з греко-римської боротьби серед юнаків «Орлятко»; Всеукраїнський турнір з греко-римської боротьби серед юнаків пам'яті майстра спорту Василя Дем'яного тощо [2, 7, 13, 16].

Серед інших популярних і уже традиційних заходів: «Учнівські канікули в ТНПУ» [11], товариські матчеві зустрічі і майстер-класи між учнями спортивних шкіл міста Тернополя і Тернопільської області з вільної боротьби [5, 15]; зустрічі з відомими спортсменами [3, 4]; майстер-класи відомих випускників факультету фізичного виховання [10]; «Гостини в ТНПУ» [6]; «Передноворічні тренування» [14]; показові виступи і майстер-класи студентів з вільної боротьби, боксу і армспорту [12]; чемпіонати Тернопільської області з греплінгу, панкратіону, універсального бою, армреслінгу, боротьби на поясах та інших видів єдиноборств [1].

Для прикладу, група СПВ зі спортивної боротьби і силових видів спорту тісно співпрацює з НОК України, АСБУ, АВБУ, ФПУ та їхніми обласними осередками, КДЮСШ № 1 м. Тернополя, КДЮСШ з греко-римської боротьби, ДЮСШ м. Збаража, м. Борщева, м. Терєбовлі, м. Шумська. Ця співпраця полягає у консультуванні, організації змагань, матчевих зустрічей і суддівстві змагань та залучення здібних спортсменів до навчання в ТНПУ. Студенти оволодівають навичками підготовки спортивного залу і інвентарю до змагань, допомагають один одному на змаганнях

проводити якісну загальну і спеціальну розминку, стають у пару в якості спаринг-партнера, а у силових видах спорту, зокрема в пауерліфтингу, асистують, подають вагу, страхують, готують екіпірування та виводять до змагального підходу.

Особливо плідною є співпраця з Тернопільською обласною ДЮСШ з літніх видів спорту [8]. Ось уже п'ятий рік поспіль спортивна школа співпрацює з університетом і за цей час, за підтримки ректора університету професора Б.Б. Буяка, юні борці мають змогу займатись у залі боротьби університету, проведено чимало цікавих навчальних та навчально-тренувальних занять з вільної боротьби, низка змагань, товариських матчевих зустрічей та інших позашкільних заходів. Студенти у свою чергу допомагають школі в організації і суддівстві змагань, проведенні виховних заходів, проходять тренерську практику з вихованцями спортивної школи.

Окремим напрямком позааудиторної роботи студентів є аналіз і самоаналіз участі у змаганнях, фото- і відео супровід змагань та висвітлення спортивних подій і результатів змагань на сайті ТНПУ, сайті управління молоді, спорту та іміджевих проєктів Тернопільської ОДА, спортивних федерацій, сторінках у соціальних мережах та засобах масової інформації, участь у профорієнтаційних заходах факультету фізичного виховання.

Висновки.

1. За останнє десятиріччя зі стін університету вийшло десятки майстрів спорту України з видів різних видів спорту, котрі працюють тренерами, провідними фахівцями, керівниками у галузі фізичної культури і спорту не лише в області, а й за її межами.

2. Спортивна підготовленість є складовою професійної педагогічної діяльності майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту. Поряд з навчальними і навчально-тренувальними аудиторними заняттями студенти факультету беруть активну участь у численних позааудиторних спортивно-масових заходах в якості спортсменів, суддів, помічників та організаторів.

3. Накопичений досвід позааудиторної спортивної роботи показує, що даний вид діяльності дозволяє досягти помітних результатів у підвищенні потенціалу кожного студента, що займається видами спорту в університеті: значно поліпшити його статуру, уникнути негативного впливу гіподинамічного синдрому, істотно підвищити рівень

фізичної і розумової працездатності. А найголовніше популяризувати як університет в цілому, так і факультет фізичного виховання зокрема, в Україні і далеко за її межами, що є потужним профорієнтаційним засобом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Будьте гідними слави Андрія Пушкаря. URL: <https://vilne.org.ua/2021/01/budte-gidnymy-slavy-andriya-pushkaryu/> (дата звернення: 19.10.2022)
2. Від перемог на «Терновому полі» — до олімпійських вершин. URL: <http://vilne.org.ua/2019/10/vid-peremog-na-ternovomu-poli-do-olimpijskyh-vershyn/> (дата звернення: 19.10.2022)
3. Відбулася зустріч ректора ТНПУ з магістрантом – призером чемпіонатів світу і Європи з греко-римської боротьби. URL: <https://tnpu.edu.ua/news/6727/> (дата звернення: 19.10.2022)
4. Відбулася зустріч ректора ТНПУ з магістранткою – призеркою чемпіонатів світу з вільної боротьби. URL: <https://tnpu.edu.ua/news/4408/> (дата звернення: 17.10.2022)
5. Відбулась матчева зустріч з вільної боротьби у рамках акції «Учнівські канікули в ТНПУ імені В.Гнатюка». URL: <http://te-rada.org/list/?type=view&id=9721> (дата звернення: 20.10.2022)
6. Гостини в педагогічному. URL: <http://vilne.org.ua/2019/10/gostyny-v-pedagogichnomu/> (дата звернення: 19.10.2022)
7. За кубок міського голови. URL: <http://vilne.org.ua/2019/10/za-kubok-miskogo-golovy/> (дата звернення: 18.10.2022)
8. Із поглядом на перспективу. URL: <http://vilne.org.ua/2019/12/iz-poglyadom-na-perspektyvu/> (дата звернення: 17.10.2022)
9. Кафедра гімнастики і спортивних ігор: Минуле та сучасне / Під заг. ред. В.І. Шандригося. Тернопіль, 2007. 60 с.
10. Магістрант ТНПУ ім.В.Гнатюка провів майстер-клас із юними борцями. URL: <https://tnpu.edu.ua/news/6730/> (дата звернення: 21.10.2022)
11. На «Учнівські канікули в ТНПУ ім.В.Гнатюка» завітали юні спортсмени-борці. URL: <http://tnpu.edu.ua/news/3178/> (дата звернення: 16.10.2022)
12. Олімпійський день в ТНПУ пройшов успішно (Показові виступи і майстер-класи з боротьби, боксу, армспорту в рамках «Олімпійського дня в ТНПУ» з нагоди Міжнародного дня студентського спорту). URL: <http://tnpu.edu.ua/news/6240/> (дата звернення: 20.10.2022)
13. «Орлятко-2019» визначило переможців. URL: <http://vilne.org.ua/2019/05/orlyatko-2019-vuznachylo-peremozhtsiv/> (дата звернення: 19.10.2022)
14. Ректор ТНПУ ім.В.Гнатюка відвідав передноворічне тренування юних борців. URL: <https://tnpu.edu.ua/news/6769/> (дата звернення: 18.10.2022)
15. «Стінка» на «стінку». URL: <http://vilne.org.ua/2019/02/stinka-na-stinku/> (дата звернення: 21.10.2022)
16. У Тернополі на Всеукраїнському турнірі з вільної боротьби пам'яті майстрів спорту Михайла Боровкова та Валерія Геращенко змагалося понад сто юних борців. URL: http://oblsport.te.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4727:borotba-03-2019-11&catid=6:news (дата звернення: 16.10.2022)
17. Шандригось В.І. Історія розвитку вільної та греко-римської боротьби на факультеті фізичного виховання / Олімпійський рух на теренах Західної України – минуле та сьогодення // Матеріали регіонального наук. – метод. семінару / За заг. ред. Огністого, А.В., Галана Я.П. Тернопіль, 2022. С. 81-89.

Шишак Андріана,
аспірантка,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна
andrianashyshak@tnpu.edu.ua

Коляса Роман,
директор,
Буцнівська ЗОШ І-ІІІ ст.
с. Буцнів, Україна
kolyasa21@gmail.com

ПРОЄКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЇ: ЗМІСТ ТА ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ В ТНПУ

Анотація. У статті відображено сутність поняття «проект соціальної дії»; аргументовано мету та види проектів соціальної дії (ПСД). Визначено та обґрунтовано етапи участі у пітчінгу ПСД та специфіку діяльності на кожному з них. Описано досвід Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка у сфері впровадження ПСД-переможців конкурсу за підтримки іноземних партнерів.

Ключові слова: проекти соціальної дії, види проектів соціальної дії, мета проектів соціальної дії, пітчінг, етапи пітчінгу, ТНПУ ім. В. Гнатюка.

У контексті обговорення теми панельного засідання Крайового форуму освітян неможливо оминати увагою саме питання змісту проектів соціальної дії та досвіду їх реалізації в ТНПУ ім. В. Гнатюка.

Проект соціальної дії (ПСД) – проект, спрямований на позитивні соціальні зміни у громаді [2]. Такі ініціативи виявляють активні люди, які прагнуть вдосконалення у певних сферах власної чи громадської життєдіяльності, а підтримують їх, зазвичай, громадські організації у партнерстві із зацікавленими українськими, міжнародними чи закордонними структурами.

Мета ПСД завжди спрямована на те, щоб привернути увагу державної влади, громадських організації, мешканців громади тощо до проблеми, яка виникла у суспільстві, та до необхідності її розв’язання.

Залежно від того, на усунення проблем якої сфери життя спрямована ініціатива, розрізняють такі види ПСД:

- *освітні* (лекторії, розробка методів, посібників, ігор розвивального спрямування, дидактичних матеріалів тощо);
- *науково-технічні* (вдосконалення технологій у сфері ПСД);
- *благодійні* (підтримка малозабезпечених верств населення та тварин, які цього потребують);
- *захисно-правові* (розробка заходів для людей, які опинилися у складних життєвих ситуаціях, та заходів, спрямованих на захист тварин);
- *культурні* (сприяння дотриманню традицій, відновленню забутих видів мистецтва);
- *виховні* (ті, що забезпечують позитивний вплив на гармонійний розвиток особистості) [3, с. 20–27].

Якщо менеджери ПСД розраховують на фінансування від партнерів, то існує необхідність брати участь у конкурсах таких проєктів. Та ініціатива, яка переможе, зрозуміло, отримає фінансування.

Етапами участі у конкурсі ПСД є такі: створення та подання ідеї, експертна оцінка, пітчінг проєктів, отримання фінансування, реалізація проєкту, подання звітності [1].

Етап створення та подання ідеї охоплює виникнення в організаторів ініціативи, зазначення її основних положень в анкеті (аплікаційній формі) та подання останньої на розгляд. На цьому етапі інколи може бути сформульована вимога пройти онлайн чи офлайн курс для підвищення рівня знань щодо створення ПСД.

Для участі у конкурсах проєктів обов'язковим є попереднє заповнення аплікаційної форми – детальної анкети, у якій зазначають повну характеристику ПСД, терміни його впровадження, прогнозують цілі та результати.

Етап експертної оцінки – це вивчення експертами корисності та оригінальності ідеї, відбір проєктів для майбутнього доопрацювання та потенційної реалізації. Не всі ПСД, які пройшли перший етап відбору, отримують фінансування. Потрібно модернізувати та унормувати власну ініціативу відповідно до визначених правил та системи навчань від експертів.

Етап пітчінгу проєктів передбачає презентування доопрацьованого проєкту конкурсній комісії. Саме вона ухвалює рішення про те, чи підтримати зазначену ідею і чи варта вона фінансування. Ті проєкти соціальної дії, які перемогли у цьому етапі, і отримують матеріальну підтримку від партнерів пітчінгу.

Етап фінансування передбачає отримання переможцями своїх заслужених призів. Сума фінансування, зазвичай, окреслена заздалегідь перед початком конкурсу. Як правило, менеджери проєктів-переможців не отримують готівки чи надходжень коштів на власні банківські картки. Отримання фінансування означає, що усі об'єкти та матеріали, які замовили, будуть оплачені по перерахунку. Тобто одразу від фінансових партнерів пітчінгу – продавцеві чи фірмі.

Реалізація проєкту розпочинається із моменту укладання угоди. Лідер та команда менеджерів ПСД ознайомлюються із документом, підписують його, а після того здійснюють усі покупки та попередньо заплановані заходи. Наскрізно реалізується моніторинг.

Подання звітності. Як правило, є два види звіту, який потрібно подати організаторам пітчінгу після перемоги у ньому. Це – описовий та фінансовий.

Описовий звіт охоплює зіставлення мети проєкту із результатами, підтвердження здійснених заходів відео- чи фотозасобами, публікаціями у соціальних мережах, на сайтах, інформування через телевізійні програми тощо.

Фінансовий звіт передбачає прописування кінцевої вартості усіх придбаних товарів, відправлення копій чи оригіналів документів про купівлю-продаж (чеки, накладні тощо), зіставлення запланованих витрат із фактичними.

Залежно від етапів здійснення звіту є проміжний та кінцевий звіти. Проміжний – безпосередньо під час реалізації проєкту, кінцевий – після закінчення дії проєкту або після його одного циклу (якщо ПСД – повторюваний).

Уся зазначена інформація отримана у результаті участі команди факультету педагогіки і психології ТНПУ та Центру професійного розвитку та лідерства ТНПУ у пітчінгу проєктів соціальної дії. Тому ці кроки перевірено практично на власному досвіді. Продемонструємо кілька прикладів результатів реалізації ПСД в ТНПУ.

Проект «Дитячої інтерактивно-розвивальної кімнати «Смайлик-ТНПУ»» є переможцем у конкурсі пітчінгу проєктів за підтримки Британської ради. Це – приміщення із сучасним освітнім простором, інтерактивною підлогою, екоматеріалами, у якому з дітьми дошкільного віку завжди працюють кваліфіковані та креативні педагоги.

«Творча лабораторія дошкільної та початкової освіти» (або «НУШівський центр») – ще один реалізований проєкт соціальної дії за підтримки Британської ради в Україні в умовах локального конкурсу. Діти дошкільного та молодшого шкільного віку можуть працювати тут із різноманітними дидактичними матеріалами, інтерактивною пісочницею, мультимедійним планшетом, а студенти – проходити практику.

«Дитячий квест-табір «Friends»» – минулорічний переможець вже обласного пітчінгу – конкурсу ПСД у Тернопільській області. Цей проєкт забезпечує соціалізацію, підвищення рівня фізичного здоров'я дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, зокрема дітей-сиріт та дітей з особливими освітніми потребами, засобами інноваційних ігрових технологій на базі діяльності дитячої інтерактивно-розвивальної кімнати «Смайлик-ТНПУ» та «НУШівського центру».

Таким чином, проєкт соціальної дії – це проєкт, спрямований на позитивні соціальні зміни у громаді. Мета ПСД завжди спрямована на те, щоб привернути увагу державної влади, громадських організації, мешканців громади тощо до проблеми, яка виникла у суспільстві, та до необхідності її розв'язання. Є такі види ПСД: освітні, науково-технічні, благодійні, захисно-правові, культурні, виховні. Етапами участі у конкурсі ПСД є такі: створення та подання ідеї, експертна оцінка, пітчінг проєктів, отримання фінансування, реалізація проєкту, подання звітності.

Реалізація проєктів соціальної дії, особливо зараз, є надзвичайно актуальною. Саме завдяки організації такої діяльності люди допомагають один одному та й собі покращити сфери власного життя. Тож горді повідомити, що усі структурні підрозділи ТНПУ також доєднуються до цих важливих ініціатив (реалізація таких ПСД: «Дитяча інтерактивно-розвивальна кімната «Смайлик-ТНПУ»», «Творча лабораторія

дошкільної та початкової освіти» (або «НУШівський центр»), «Дитячий квест-табір «Friends»»).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маєш ідею розвитку ТНПУ ім. В. Гнатюка? *Пітчінг* : вебсайт. URL: <https://pitching.in.ua/tnpu/> (дата звернення: 09.10.2022).
2. П'ята хвиля обласних пітчінгів проєктів соціальної дії. *British Council Україна* : вебсайт. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/active-citizens/oblast-social-action-projects/fifth-wave> (дата звернення: 10.10.2022).
3. Семез А. А. Соціально-педагогічне проєктування: Навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів спеціальності 6.010106 Соціальна педагогіка. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. 132 с.

Матеріали
Крайового форуму освітян

«ОСВІТА – ЕНЕРГІЯ МАЙБУТНЬОГО.
ЯКІСНА ОСВІТА ЯК ФАКТОР ПЕРЕМОГИ»

(Тернопіль, 23 жовтня 2022 року)

Тексти друкуються в авторській редакції

Підписано до друку 04.11.2022